

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**Az államtudományi képzés és a közigazgatás
összhangja a célok és tapasztalatok tükrében**

**Kézirat lezárásának dátuma:
2024.12.11**

Én a dolgozat szerzője nyilatkozom, hogy a dolgozat elkészítéséhez **használtam** mesterséges intelligenciát.

A dolgozat készítése közben a ChatGPT nevű programot vettem segítségül. A programot gondolatébresztéshez és fogalmazási segédeszközként vettem igénybe.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5
1.1. Témaválasztás indoklása és tudományos probléma megfogalmazása:.....	5
1.2. Kutatási célkitűzések és eredmények ismertetésének tervei:.....	6
2. Történeti áttekintés	7
2.1. Az Államigazgatási Főiskolától a Nemzeti Közszerolgalati Egyetem létrehozásáig	7
2.2. Államtudományi képzés történeti háttere és az államtudományi képzés létrehozása	9
3. Mi is az az államtudomány?	12
3.1. Az államtudomány fogalmi kérdései	12
3.2. Az államtudomány kutatási területei.....	13
3.3. Az államtudomány módszertani vizsgálata.....	14
3.4. Az államtudomány fogalmi elemei és az államtudomány fogalma	14
3.5. Az államtudomány kapcsolata más tudományterületekkel.....	14
3.5.1. Államtudomány és jogtudomány	15
3.5.2. Államtudomány és gazdaságtudomány.....	15
3.5.3. Államtudomány és politikatudomány	15
3.5.4. Államtudomány és közigazgatástudomány.....	16
3.6. Összegzés.....	17
4. Az államtudományi képzés	18
4.1. Közös szakmai kompetenciák, képzési és kimeneti követelmények.....	18
4.1.1. Az államtudományi képzési terület közös szakmai kompetenciái mesterképzésben.....	18
4.1.2. Államtudományi és közigazgatási felsőoktatás közös szakmai kompetenciái mesterképzésben	19
4.2. Államtudományi osztatlan szak.....	20
4.2.1. A képzés célja és szakmai kompetenciák.....	20
4.3. Következtetések.....	23
4.4. Az államtudományi szak szakmai jellemzői és tanterve.....	24
4.4.1. Elmélet és gyakorlat kapcsolata	24
4.4.2. Tantárgyak vizsgálata	26
4.4.3. A záróvizsga követelményekről	32
4.5. Következtetések.....	33

5. Empirikus kutatás	34
5.1. Kutatási kérdés és hipotézisek	34
H1: Az államtudományi képzés a végzett hallgatók tapasztalatai alapján összhangban van a közigazgatással.	34
H2: Az államtudományi képzés felkészít a közigazgatási vezetői karrierre.....	34
5.2. Módszertan.....	35
5.3. Az államtudományi képzés és a közigazgatás összhangja	35
5.3.1. A kitöltők összetétele	35
5.3.2 Tudás, ismeretek.....	36
5.3.3. Képességek.....	37
5.3.4 Attitűd.....	38
5.4. Következtetések.....	39
5.5. Az államtudományi osztatlan szak, mint közigazgatási vezetőképzés	40
5.5.1 Karrierutak az államtudományi képzés után	41
5.5.2. Tudás, ismeretek.....	41
5.5.3. Képességek.....	42
5.5.4. Attitűd és felelősség.....	42
5.6. Következtetések.....	42
6. Dolgozat összegzése	44
Irodalomjegyzék	45
Felhasznált irodalom.....	45
Felhasznált jogszabályok és egyéb dokumentumok	45
Mellékletek	48
Ábrák és táblázatok jegyzéke	48

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása és tudományos probléma megfogalmazása:

2017 őszén indult a Nemzeti Közszerolálati Egyetemen az államtudományi osztatlan mesterképzés első évfolyama. A kari tájékoztató szerint: „Az államtudományi doktori címet adó szak célja az állam és a kormányzás átfogó tudásanyagával ötéves osztatlan képzésben felkészíteni a hallgatókat akár professzionális állami vezetői karrierre is. Az államtudományi mesterszak elsősorban *államtudománnyal* foglalkozik...”. Mivel az "államtudomány" fogalma hivatalosan kevésbé definiált és pontosan körül határolt, a kutatásom egyik célja éppen az, hogy ezt tisztázza. Az államtudományi osztatlan mesterképzés vizsgálata során különösen lényeges megfogalmazni, hogy mit takar ez a terület, mivel a fogalom egyértelmű értelmezése nélkül nehéz vizsgálni a képzés tartalmát és céljait. Továbbá ez a jogászképzésből kivált most már újra külön is oktatott tudományterület nagyon tág, és sok mindent magában foglal.

A képzés viszonylag fiatal, ezért kutatásom célja annak részletes vizsgálata, hogy hogyan alakult ki, milyen célokat tűzött ki, és hogyan épül fel jelenlegi formájában. Eddig nem készült olyan átfogó kutatás, amely felmérné a képzés céljainak gyakorlati megvalósulását, különösen abból a szempontból, hogy ezek mennyire találkoznak a közigazgatásban dolgozók tényleges tapasztalataival és az államigazgatás gyakorlati igényeivel. Ez a kérdés azért is kulcsfontosságú, mert a képzéstől sokan azt várják, hogy az állami vezetői karrierre és a közigazgatásban betöltött szerepekre készítse fel a hallgatókat, ezzel hozzájárulva a közszerolálati életpálya színvonalának emeléséhez. Az állami vezetők és közigazgatási szakemberek megfelelő képzése alapvető a hatékony kormányzás, a közszeroláltatások minőségének javítása és az állami intézmények hatékony működése szempontjából. Részletes, empirikus kutatás nélkül azonban nehéz pontosan megérteni, hogy a képzés mennyire felel meg a közigazgatás jelenlegi és jövőbeli igényeinek, illetve milyen területeken lenne szükség fejlesztésre. A szak céljainak és tartalmának rendszeres felülvizsgálata és az aktuális igényekhez igazítása elengedhetetlen ahhoz, hogy az államigazgatás megfelelően reagálhasson a folyamatosan változó társadalmi, gazdasági és politikai kihívásokra.

Mint végzős hallgató, személyes tapasztalatokkal is rendelkezem, amik segítenek megérteni a képzés előnyeit és hátrányait, valamint azonosítani a fejlesztési területeket. A kutatásom nemcsak tudományos szempontból releváns, hanem gyakorlati szempontból is. Segíthet abban, hogy a képzés hatékonyabban szolgálja a közigazgatás elvárásait és kihívásait.

A tudományos munka tárgya tehát a Nemzeti Közszerolálat Egyetem osztatlan államtudományi mesterképzésének vizsgálata mind elméleti-jogszabályi szempontból és gyakorlatias szemmel.

1.2. Kutatási célkitűzések és eredmények ismertetésének tervei:

Kutatásom célja az államtudományi osztatlan mesterképzés részletes elemzése. Ennek érdekében először is az államtudomány fogalmának meghatározásával foglalkozom. Célom, hogy kutatásom során tisztázzam, mit is jelent pontosan az államtudomány, hogyan jelenik meg ez a képzésben. Ez könnyíti a képzés tartalmának és céljainak egyértelmű értelmezését is. A meghatározáshoz foglalkozom az államtudomány fogalmi elemeivel, kiemelt figyelmet fordítva a kutatási területeire és annak módszertanára. A fogalom meghatározása után az államtudomány pontos helyét keresem a mai felsőoktatásban és tudományos berendezkedésben, ennek érdekében megvizsgálom annak viszonyát más tudományágakkal. Ezt követően röviden bemutatom a képzés kialakulásának hátterét és annak történelmi előzményeit, hogy átfogóbb képet kapjunk a képzés fejlődéséről, céljairól és a jelenlegi formájáról. Ez hasznosítható ahhoz, hogy a képzés hatékonyságát, relevanciáját és jövőbeli fejlesztési irányait megfelelően értékeljük és alakítsuk.

Ezek után megvizsgálom az államtudományi képzés hivatalos célkitűzéseit, valamint nagy hangsúlyt fektetek a képzési és kimeneteli követelményekre annak érdekében, hogy pontosan megértssem, milyen tudást és készségeket kíván átadni a hallgatóknak a képzés az öt év alatt. Célom a kutatás során megvizsgálni, hogy milyen mértékben fedik le az államtudományi képzés céljai az államigazgatás és kormányzás kulcsfontosságú területeit. Ez magában foglalja annak feltérképezését, hogy a képzés milyen elméleti és gyakorlati tudást nyújt az állami vezetői szerepekhez szükséges feladatok ellátásához. Az elemzés során különös figyelmet fordítok arra, hogy a képzés mennyire hangsúlyozza a gyakorlati készségek fejlesztését, és hogyan készíti fel a hallgatókat a közigazgatás mindennapi kihívásaira.

Azon felül, hogy ezeket összegzem és levonom a következtetéseket, a későbbiekben értékelem a képzés hatékonyságát és relevanciáját a gyakorlatban. Fontos megvizsgálni, hogy a képzés céljai és tartalma mennyire állnak összhangban a közigazgatásban dolgozók tényleges tapasztalataival és a közigazgatás gyakorlati igényeivel. Ehhez szükséges a jelenlegi és volt hallgatók véleményének és tapasztalatainak bevonása, akik már dolgoztak a közigazgatás területén. Az ő visszajelzéseik alapján kívánom felmérni, hogy a képzés mennyire felel meg a közigazgatás aktuális és jövőbeli igényeinek. A módszertan részletes bemutatásával a következő alfejezetben foglalkozom.

A célom az, hogy kritika helyett javaslatokat fogalmazzak meg amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a képzés jobban illeszkedjen a közigazgatás elvárásaihoz és kihívásaihoz, valamint hatékonyabban felkészítse a hallgatókat az állami vezetői és közigazgatási szerepekre.

2. Történeti áttekintés

2.1. Az Államigazgatási Főiskolától a Nemzeti Közszerolgalati Egyetem létrehozásáig

Hazánkban nincsenek történelmi hagyományai az önálló felsőfokú közigazgatási szakemberképzésnek. Talán ennek is köszönhetően a közigazgatás inkább a különböző felsőoktatási területekről érkező szakemberek „gyűjtőágazatává” vált. Ennek egy másik oka is lehet, hogy hazánkban a felsőoktatás valójában magát a közigazgatást nem ismerte el önálló szakterületként, és közvetve vagy közvetlen a közigazgatási szakemberképzés színhelye mindig is a jogászképzés volt.¹ Ennek hatását hosszú távon is lehetett érezni, ugyanis 2011-ben a közigazgatás közel 200 munkaköre 60%-ban a jogász és közgazdász diplomát tekintette követelménynek.²

1977-ben a "kormányzati-politikai" álláspont célja az volt, hogy változtasson a helyzeten, és létrehozta a felsőszintű közigazgatási generalista szakemberképzés intézményét Magyarországon, az Államigazgatási Főiskolát.³ 47 évvel ezelőtt a 3. törvényrendelettel jött létre az intézmény, amely az 1963-ban alapított Tanácsakadémiák továbbfejlesztésének eredményeként alakult meg. Működését csak az 1978/79-es tanévben kezdte meg. A Főiskola fő feladata az volt, hogy igazgatási szakembereket képezzen a tanácsi és más államigazgatási munkakörök betöltésére.

A kezdeti hároméves képzésre 150 hallgatót vettek fel kétszeres túljelentkezés mellett.^{4 5} Az új intézmény hamar nagy sikernek örvendhetett. 1985-ben már felmerült az az igény, hogy egyetemi szintre emeljék a közigazgatás oktatási szintjét. Az Államigazgatási Főiskola a '90-es évek elejére a magyar közigazgatásban dolgozók több mint 25%-át adta. Az új koncepció megvalósításának a problémája mindig ott volt a levegőben. Az 1995 és 1997 közötti években a túljelentkezés már a 14-16-szorosára emelkedett és egyre jobban felmerült a hiány a közigazgatás és a közigazgatási tudományok egyetemi szintű oktatására.⁶ Az integrációs törekvések állandóan az ajtón kopogtattak, míg egyszer megtörtént az közigazgatás oktatásának egyetemi szintű kereteinek meghatározása. Az út nem volt teljesen problémamentes, de az

¹ CSERNY Ákos (2011): Közhivatalnokok képzése a Nemzeti Közszerolgalati Egyetemen *Magyar Közigazgatás* 2011/3. 50-51.

² KIS Norbert (2011): A megújuló közszerolgalati szakemberképzés kihívásai és lehetőségei *Magyar Közigazgatás* 2011/3. 10.

³ CSERNY i. m. 51

⁴ Magyar Közlöny, 1977. január-július (1-56. szám) | Arcanum Digitális Tudománytár, 222, elérés 2022. szeptember 28., https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarKozlony_1977_001-056/?pg=221&layout=s.

⁵ Népszabadság, 1978. július (36. évfolyam, 153-178. szám) | Arcanum Digitális Tudománytár, 9, elérés 2022. szeptember 28., https://adt.arcanum.com/hu/view/Nepszabadsag_1978_07/?pg=212&layout=s.

⁶ MÁTHÉ Gábor (1997): *Államigazgatási Főiskola. 1977-1977* Budapest Unió Kiadó

intézmény egyesült a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemmel (BKE). Így alakult meg a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem (BKÁE). 2003-ban a BKÁE megszavazott egy társulási megállapodást a gödöllői Szent István Egyetem három budai karával. Így lett az újonnan megalakult egyetem neve 2004-től Budapesti Corvinus Egyetem. Az új intézmény ebben a formájában 2012-ig maradt meg.⁷

Ezekben az időkben a közigazgatási felsőfokú képzés nem igazán találta meg valódi helyét a felsőoktatás palettáján, intézményről intézményre vándorolt. A képzések nagyrészt nem célirányozottan folytak, úgy is lehet fogalmazni partikuláris érdekek szolgálatában álltak. Például az intézmények fenntartása és oktatók megélhetésének biztosítása került előtérbe a szakmai igények helyett. A 2010-ben bekövetkezett hatalmi változások után a mindenkori hatalom felismerte, hogy a szerethető és „jó” állam egyik kulcsa a közigazgatás teljesítménye, amely szorosan összefügg azzal, hogyan történik a közigazgatási szakemberek képzésével. Így merült fel a Nemzeti Közzolgálati Egyetem létrehozásának ötlete.⁸ Cserny Ákos a Közigazgatás-tudományi Kar volt dékánja az Egyetem alapítását nagy reményekkel köszöntötte.

Az 1278/2010.(XII.15.) kormányhatározat 2. pontja értelmében, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem 2012. január 1-től a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetemből kiváló Közigazgatás-tudományi Kar átalakulásával jött létre. A jogszabály elrendelte, hogy a jogelőd intézmények a Nemzeti Közzolgálati Egyetem önálló egyetemi karaiként működjenek.⁹ Az intézmény létrehozásának okáról a 2011. évi XXXVI. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem létesítéséről szóló törvény rendelkezik.¹⁰ Az újonnan létrejött Nemzeti Közzolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar elsőnek induló képzésére 477 hallgatót vettek fel ezzel megelőzve például a Semmelweis Általános Orvostudomány Karát.¹¹ Fontos kiemelni, hogy a leírt hosszú időszak alatt az intézmény bármilyen formájának a húzó képzése az igazgatásszervező szak volt. Maga a szak 1993-tól vált hatályossá, mint felsőoktatási képzés a Felsőoktatási Információs rendszer alapján és mint egyetemi alapképzés ezen a néven utoljára 2014-ben lett meghirdetve.¹²

⁷ VASTAG Gyula (2022): Érdék és történelem - BME és Corvinus újra együtt? In: KOLTAY, GELLÉR (szerk.) *Jó kormányzás és büntetőjog*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó 601.

⁸ CSERNY i. m. 50

⁹ 1278/2010. (XII. 15.) Korm. határozat - Nemzeti Jogszabálytár 2.

¹⁰ 2011. évi XXXVI. törvény - Nemzeti Jogszabálytár

¹¹ A 2012-es általános felvételi eljárás – gyorsjelentés, elért 2022. szeptember 29.

https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/jelentkezo_es_felvettek/2012a_felvettek_gyorsjelentes?itemNo=5.

¹² Törzsadatok, elért 2022. szeptember 29.

<https://firgraf.oh.gov.hu/prg/torzsadat.php?tabla=kepzeselem&idmezo=kepzeselemid&id=39>.

2.2. Államtudományi képzés történeti háttere és az államtudományi képzés létrehozása

Fontos megjegyezni, hogy egy újra alapításról beszélünk, hiszen működött már hasonló képzés a huszadik század elején is. Magyary Zoltán is a középiskolai tanulmányai után államtudományi oklevelet szerzett.¹³ Később a szocialista rendszer döntése volt a két tudományterület egybeolvasztása. Az akkori rendszer az államtudományt feleslegessé, ideológiailag veszélyessé nyilvánították. Ezt a tudományterületet politikailag, szűkebb értelemben tudománypolitikai szempontból semlegesíteni kellett. A 'semlegesítést' a jogtudomány hajtotta végre, amely maga alá rendelte, integrálta, tehát a jogászképzésbe olvasztotta az államtudományt. Később a magyar rendszerváltozás idején nem teremtették meg az önálló államtudományi képzés oktatási, intézményi, szervezeti feltételeit.¹⁴

Azonban a Nemzeti Közszolgálati Egyetem megalapításával ez a helyzet radikálisan megváltozott. Az államtudomány különböző területeit összefogó kar létrehozásával és az államtudományi osztatlan mesterképzési szak akkreditációjával létrejöttek az önálló államtudományi kutatás és oktatás hosszú távú intézményi feltételei. Ezzel a restaurációval az államtudományi képzés „visszanyerte az őt megillető tudományrendszertani pozíciót, önálló és egyenrangú szereplőjévé vált a tudomány világának és a magyar felsőoktatásnak.” Ennek eredményeként az államtudomány önállóvá vált a jogtudománytól és ismét autonóm területként működik napjainkban.¹⁵

Egy a Miniszterelnökség által az Országgyűlésnek 2015-ben benyújtott törvénymódosító javaslatból derülhetett ki először, hogy Magyarország kormánya egy a jogászképzéshez hasonló ötéves osztatlan képzés létrehozását tervezi a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. A szövegben először az államtudományi szakra a következő szövegrész utal: „(...) f) 3. § 1. pontjában a „mesterképzési szakok” szövegrész helyébe a „mesterképzési szakok, ideértve az *államtudományi doktori cím használatára jogosító osztatlan szakot is*” szöveg lép.”. Tehát a módosító javaslatból az is kiderül, hogy az osztatlan képzésként induló államtudomány szakon végzettek doktori cím használatára válnak jogosulttá.¹⁶ Patyi András az intézmény akkori rektora azzal is igyekezett alátámasztani a kormány döntését, hogy hosszú ideig szoros kapcsolat volt a jogász és a közigazgatási képzések között, de azt 2005-ben a Magyar Bálint által vezetett oktatási kormányzat egyesítette: egy jogi és igazgatási képzési területté. Azonban az utána következő években, évtizedekben számos új jogág keletkezett és a jogászképzés során

¹³Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület: *Magyary Zoltán életrajza*, elérés 2024. október 19. <https://www.magyary.hu/magyary-zoltan-eletrajza/>

¹⁴Cs Kiss Lajos: Államtudomány vs. államellenes jogtudomány *Jog-Állam-Politika*, 2022., 2. Különszám, 55-70.

¹⁵Cs Kiss i. m. 55-70

¹⁶T/5050. számú törvényjavaslat, elérés 2024. október 19. <https://www.parlament.hu/irom40/05050/05050.pdf>

hátterbe szorultak a hagyományos államtudományi tárgyak. A jogi oktatás követelményrendszere is megváltozott, ma már „csak” jogászdoktori címet ad a diploma, a korábbi jog és államtudományok doktora címhez képest.¹⁷

2015 után azonban még várni kellett a képzés indulásáig. Az államtudományi képzés részletes programjának kidolgozása, kimeneti követelményeinek rögzítése is ezután következett csak, számos részletszabályra volt még szükség. A képzés 2016.03.01-jén vált hatályossá és elkezdődhetett az első évfolyam 'felvételiztetése'. Maga a képzés 2017.08.01-től vált meghirdethetővé.¹⁸ Ezzel egy időben a Nemzeti Közszerológati Egyetem Közigazgatás-tudományi Kara (NKE-KTK) 2016. február 1-jétől nevet is változtatott Államtudományi és Közigazgatási Kar-ra. A korábbi NKE ÁKK honlapja indoklasként a már korábban említett törvénymódosítást idézte, amely a közigazgatási felsőoktatási területet az „államtudományi és közigazgatási” bővítéssel új fejlődési pályára állította.

A tervezet szerint az államtudomány biztosítja ennek az átalakulásnak a kereteit, amely magában foglalja az állam és a közszolgáltat átfogó, multidiszciplináris, összehasonlító és gyakorlatias megközelítését. A változás üzenete hangsúlyozza azt is, hogy az ez új, kibővült elnevezés egyértelműen megkülönbözteti a két összefüggő, de részben eltérő irányultságú képzést. A névváltoztatás szándékosan tükrözi az államtudományok kiemelt és önálló tartalmát, ellentétben a jogi karoknál alkalmazott, kiegészítő jellegű államtudományi képzéssel.¹⁹ A jelenlegi Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar (ÁNTK) két, korábban önálló Kar, a már említett Államtudományi és Közigazgatási Kar, valamint a Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar egyesítésével, 2019. augusztus 1-jén jött létre.²⁰ Az újonnan meghirdetett és megalakult szakra majdnem 600-an jelentkeztek, amelyből végül 219 hallgatót vettek fel. A 2017-ben indult évfolyamon 131 nappali munkarendű és 88 levelezős hallgató kezdhetette meg a felsőfokú tanulmányait. Ekkoriban a ponthatár a nappali munkarendre 360 pont volt, a levelező tagozatra pedig 398 volt.²¹

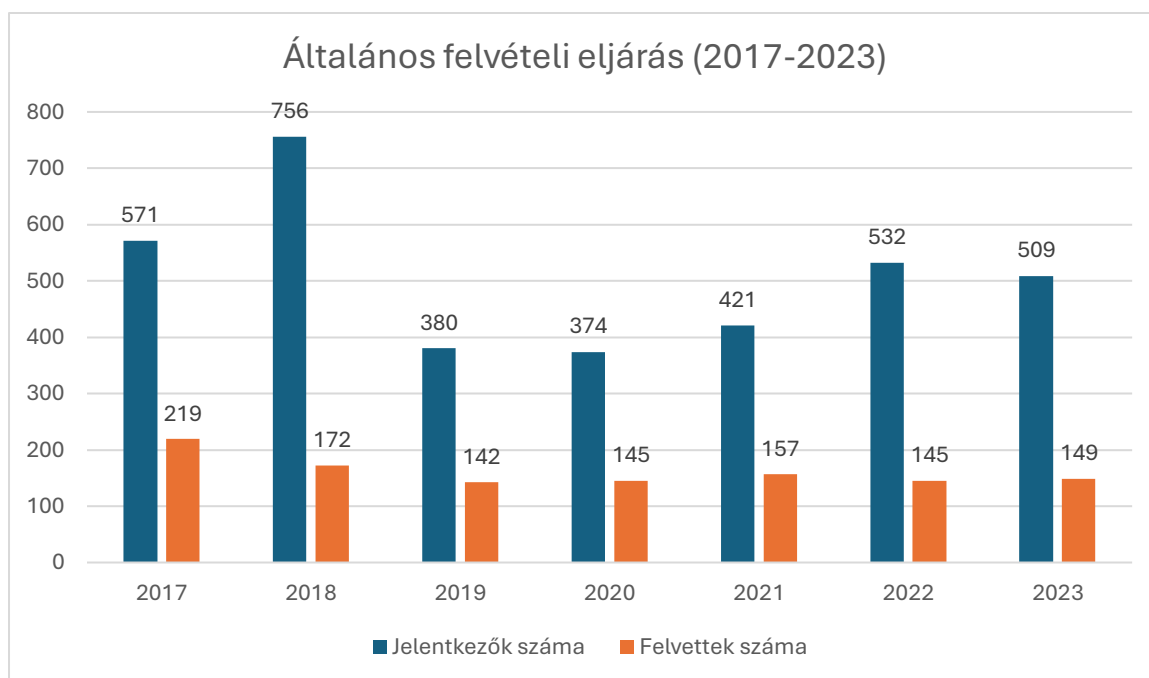
¹⁷ „Csak a közszológati egyetemen lesz államtudományi képzés” elérés 2024. október 19. https://index.hu/belfold/2015/06/10/nemzeti_kozszologlati_egyetem_allamtudomanyi_es_kozigazgatasi_kepzes_allamtudomany_miniszerelnokseg/

¹⁸ Törzsadatok – Meghirdethető képzések (18987), elérés 2024. október 19. <https://firgraf.oh.gov.hu/torzsadat/rekord/meghirdethetokepzes/18987>

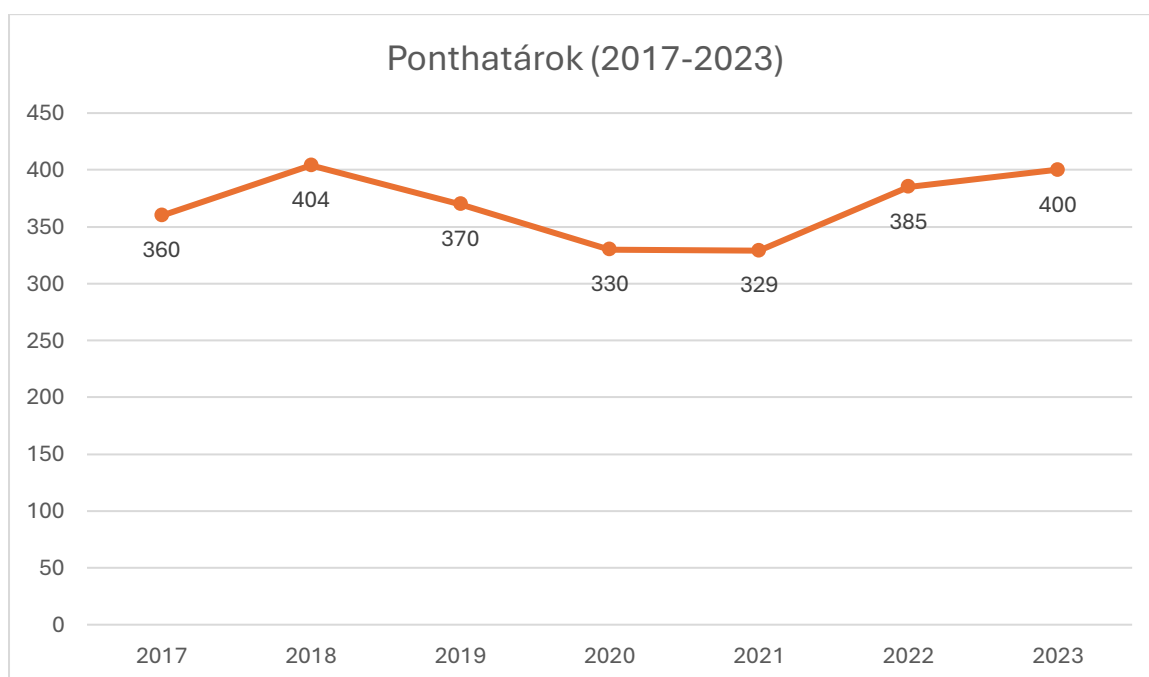
¹⁹ VASTAG Gyula (2016): Államtudomány: „what is that?”. *Államtudományi műhelytanulmányok*, 2016/15.

²⁰ Bemutatkozás, elérés 2024. október 19. <https://antk.uni-nke.hu/karunk/bemutatkozas>

²¹ Jelentkezők és jelentkezések adatai, elérés 2024. október 19. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojOGZINDY3OTYtMzQ4OC00ZGQxLWExOTU0MTdmMmZiYzAxZjg2IiwidCI6Ijg3NTQzNjFiLWExOTU0NDg5NC1iYzZlLWRIYTQ2YTI1MzZjMiIsImMiOjI9>

1. ábra: Az államtudományi osztatlan szakra jelentkezők és felvettek száma az éves általános felvételi eljárás során (saját szerkesztés, forrás: Felvi.hu)

2. ábra: Az államtudományi osztatlan szak ponthatára az éves általános felvételi eljárások során (saját szerkesztés, forrás: Felvi.hu)

3. Mi is az az államtudomány?

Lovász János 1947-ben a második világháború után jelezte, hogy az akkori problémákhoz és új célokhoz szükség van az új államtudományra. Hiszen az akkori államtudomány a harmincéves háború után is a haladás egyik legaktívabb tényezője volt. Az új államtudományban tervszerűen a többi tudományággal kellett volna a közösségi élet feltételeit újra szabályozni, és az új állam működését aktívan irányítani.²² Azonban később, ahogy már említettem ezt a tudományterületet a szocialista rezsim leépítette és az államtudományi képzés létrehozásával ébredt új erőre. Mivel sokáig nem volt köztudatban az államtudomány, ezért merülhet is fel a kérdés, hogy mit is takar pontosan. Ebben a fejezetben tehát az államtudomány fogalmának kutatásával foglalkozom. A definiálás után az államtudomány és más tudományágak kapcsolatát is megvizsgálom annak érdekében, hogy sokkal tisztább képet kapjunk.

3.1. Az államtudomány fogalmi kérdései

Előzetes kutatásom során nem találtam olyan fogalmat, amelyet a tudományos világ egységesen elfogadna. Ezért saját magam kezdtem el kutatni az államtudomány fogalmát.

A Pallas Nagylexikon szerint az államtudományok mindazok a tudományok, amelyek tárgyát az állam és az állam működése képezi, tehát a jogtudomány (beleértve a nemzetközi jogot), a közgazdaságtan illetve a szociológia tartozik hozzá.²³ Ezek szerint az államtudomány nem egy önálló tudományág, hanem annak több 'altudománya' is van, valójában lehet egy gyűjtőfogalomnak is nevezni. A hagyományos megközelítés szerint is az államtudomány számos más társadalomtudománnyal (már említetteken kívül közigazgatás-tudomány, szociológia, közgazdaság-tudomány, hadtudomány stb.) foglalkozik, amelyek kiegészítik és részletezik az állam teljes képét és annak működését. Ez adja az államtudomány sajátos jellegét és módszertani bonyolultságát. Mondhatni, hogy aki államtudományt kutat, egyszerre több tudományterületét kutatni jogosult. Ezek alapján két nézetnek adhatunk helyet, hogy az államtudomány nem önálló valamint, hogy az államtudomány önálló, sajátos és bonyolult módszertana miatt.²⁴

²² LOVÁSZ János (1948): A közigazgatástudomány és a közigazgatástudományi intézetek *Városi Szemle*, 34. évf., 5-6. szám, 327-339.

²³ Államtudományok, elérés 2024. október 19. <http://www.kislexikon.hu/allamtudomanyok.html>

²⁴ KAISER Tamás (2016): Az államkutatások helye a társadalomtudományok rendszerében *Államtudományi műhelytanulmányok* 2016/1. 4-5.

3.2. Az államtudomány kutatási területei

A fogalom további vizsgálatához arra a kérdésre keresem a választ, hogy melyek az államtudomány fő kutatási területei.

Patyi András, a Nemzeti Közszerológati Egyetem akkori rektora 2014 decemberében egy szakértői testület létrehozását kezdeményezte, amelynek feladata az volt, hogy áttekintse az államtudomány mennyire tekinthető önálló tudományterületének. A szakértői testület tagjai voltak például, Kis Norbert, Kiss György és Vastag Gyula is. Kaiser Tamás, aki szintén a testület tagja tanulmányt írt az általuk készített háttéranyagok, felvetések és javaslatok felhasználásával. A tanulmányban megtalálhatók az államtudomány kutatási területei.

Az államtudomány kutatásai területei a tanulmány szerint tehát a következők:

1. Államépítés, államfejlődés
2. Stratégiai tervezés, államreform, közszolgálati reformok, szakpolitikai reformok
3. Államszervezeti modellek
4. A közszolgálat humántőkéje, humánpolitikája
5. A kormányzás és a közigazgatás hatékonysága, nemzetközi standardok
6. A versenyképes állam
7. Kormányzástan (governológia), többszintű és helyi kormányzás
8. A közszolgáltatások gazdaságtana
9. A közpénzügyek, a költségvetés-tan, a nemzetgazdaság, államstatisztika
10. Az állami szakpolitikák döntési folyamata
11. Az állam biztonság- és védelempolitikája
12. Az állam rendszere
13. Az állami közszolgáltatások menedzsmentje
14. E-kormányzás
15. A közszolgálat értékrendje, ethosza, integritása
16. Az államérdek és nemzetközi érdekrendszerek viszonya
17. Az állam fejlesztéspolitikája és fenntarthatósága
18. Összehasonlító közszolgálat, összehasonlító közigazgatás

Ebből a felsorolásból is kitűnik, hogy az államtudomány az állammal az állam létevel, működésével, funkcióival, továbbá azok változásaival, fejlődésével foglalkozik.²⁵

²⁵ KAISER i. m. 6

3.3. Az államtudomány módszertani vizsgálata

Nem utolsó sorban a fogalom kutatása során rövid kitérőt teszek az államtudomány módszertanára is. Az államtudományt Kaiser Tamás szerint módszertani szempontból vizsgálva nem interdiszciplináris (szakmaközi, határterületi), nem is multidiszciplináris (több tudományt, szakterületet érintő), hanem *transzdiszciplináris* (integrációs) tudományként kell meghatározni. A transzdiszciplinaritás lényege a tudományterületek közötti új kapcsolatok megtalálása. Az államtudomány nemcsak, hogy határait túllépi, hanem együttműködés révén egy új szintézist teremt az összekapcsolódó/összekapcsolt tudományterületek között annak érdekében, hogy teljes mértékben értsük meg a vizsgált jelenséget.²⁶

3.4. Az államtudomány fogalmi elemei és az államtudomány fogalma

Az államtudomány fogalmának a kutatása során foglalkoztam az államtudomány önállóságával és érintettem röviden más tudományágakhoz álló viszonyát. Érintettem még az államtudomány kutatási területeit és annak módszertanát is. A vizsgálat során kiderült, hogy az államtudomány nem rendelkezik önálló tárggyal és módszerrel, az államtudomány kutatása során segítségül hívjuk a többi társadalomtudományokat is. Ebből is akad különlegessége és módszertani szempontból kijelenthető, hogy egy összekapcsoló jellege van és úgynevezett transzdiszciplináris tudománynak nevezhető, amely összekapcsolja a tudományterületeket. A kutatási területek vizsgálatával kiderült, hogy az államtudomány az állammal, annak létezésével, működésével, funkcióival és fejlődésével foglalkozik. Ezek alapján vettem a bátorságot, hogy saját magam is előálljak a fogalommal.

Az államtudomány fogalma:

Az államtudomány olyan transzdiszciplináris tudományág, amely az állammal, annak létezésével, működésével, funkcióival és fejlődésével foglalkozik.

3.5. Az államtudomány kapcsolata más tudományterületekkel

Az államtudomány és a többi társadalomtudomány közötti kapcsolatok elsősorban az egyes tudományterületek specifikus részterületei között léteznek, nem pedig teljes tudományágak között. Az államtudomány további vizsgálatához érdemes tanulmányozni kapcsolatát bizonyos társadalomtudományokkal.

²⁶ KAISER i. m. 6-7

3.5.1. Államtudomány és jogtudomány

Az államtudomány és a jogtudomány számos ponton kapcsolódik egymáshoz, és részben átfedi egymást, ezért gyakran nehéz vagy lehetetlen éles határvonalat húzni a két tudományág között. A jogalkotás és jogalkalmazás az állami szervek tevékenységével valósul meg, és az ezzel kapcsolatos szabályrendszerek mindkét tudományágot érintik. A jog tehát az állam működésének egyik fontos aspektusa. Külön érdekes, hogy az államtudomány komplexebbnek és szélesebb spektrumúnak tekinthető, mint a jogtudomány. Az állam működése a jogon messze túlmutató, sokrétűbb intézményrendszert érint.²⁷ Ezt a kapcsolatot a képzés oldaláról nézve, az államtudományt hallgatóknak egyrészt nem kell minden részletében ismerniük a jogi szakértelmet, másrészt olyan készségekre kell szert tenniük, amelyekre a jogászok általában nem tartanak igényt. A szervezési, közpolitikai és gazdasági ismereteket sokkal inkább el kell sajátítani a közigazgatás 'generalistáinak'. Végül is a jogász képzés nem a generalista képzések közé tartozott²⁸ (mert a közigazgatás önmagában a jog által nem írható le).²⁹

3.5.2. Államtudomány és gazdaságtudomány

Az állam szabályozó és irányító szerepe jelentős hatással van a gazdaság működésére, miközben maga is függ a gazdaság teljesítményétől. Az államtudományok kérdéseinek vizsgálatához ezért elengedhetetlen a modern állam gazdasági szerepének áttekintése. Kitűnő példák a két tudomány terület ötvözésére Orosz Ágnes megjelent tanulmányai: A jóléti állam rezsimtípusai az Európai Unióban, Az állami szerepvállalás a válságkezelésben, a jóléti funkciók alakulása.³⁰

3.5.3. Államtudomány és politikatudomány

A politikatudomány a politikaelmélet, az összehasonlító politikatudomány, a nemzetközi kapcsolatok, valamint a közpolitika alterületeire tagolódik. Ezek közül mindegyik érinti, de valójában egyik se helyezi középpontba az államot. Kijelenthető, hogy az államtudomány az állammal összefüggésben jelenik meg a politikatudomány bizonyos területein. Az államtudomány az állam, jogi és szervezeti oldalára fókuszál, míg a politikatudomány az államhatalom megszerzésének, gyakorlásának és az állami döntéshozatal dinamikájának folyamataira koncentrál.³¹

²⁷ KAISER i. m. 7-9

²⁸ KIS i. m. 10

²⁹ Lásd Magyar Zoltán munkássága

³⁰ KAISER i. m. 9

³¹ KAISER i. m. 10

3.5.4. Államtudomány és közigazgatástudomány

Az államtudomány és a közigazgatás tudománya közötti kapcsolat különösen fontos. Az államtudomány a közigazgatás-tudományhoz áll a legközelebb. A két terület mivel közel áll egymáshoz, érdemes először különválasztani őket.

Annak érdekében, hogy el tudjuk határolni egymástól őket, meg kell értenünk pontosan mi is az a közigazgatás-tudomány. Nem is írhatná le ezt jobban más, mint maga Magyary Zoltán. Magyary a közigazgatás tudományos vizsgálata során két fontos területet különít el. Egyik irányzat a *közigazgatás jogi* a másik pedig a *közigazgatástani* irányzat. A közigazgatástan és a közigazgatási jog együttes összefoglaló megjelölésére szolgál a kifejezés, hogy közigazgatás-tudomány. A közigazgatás-tudomány tehát az állam működését maga teljességében vizsgálja, jogi vagy nem jogi aspektusból.³²

Érdemes lehet megvizsgálni a magyar közigazgatás-tudományra gyakorolt külföldi hatásokat, hiszen az nagyban hatással lehet a magyar államtudomány fejlődésére is. Az egyik legnagyobb hatással a magyar közigazgatás-tudományra a német iskola volt. A német közigazgatás-elmélet említésekor elkerülhetetlen név Robert von Mohl német jogász és államtudós. Mohl egyik fő műve az *Encyklopädie der Staatswissenschaften* vagyis az *Az államtudományok encyclopaediája*. Mohl az államtudományokat dogmatikai és történeti államtudományokra osztja. Következő megemlítendő név pedig Lorenz von Stein, akinek fő műve a *Verwaltungslehre*, melyben a közigazgatástan tanait foglalta össze, ezzel megalapozva a modern közigazgatás-tudományt. Így közigazgatás-tudomány egyik alapműve a magyar közigazgatás rendszeresen idézett elemévé vált. Concha Győző a magyar közigazgatás-tudomány egyik elkerülhetetlen alakja, Stein tanítványa is volt.³³

Összegezve az államtudomány és a közigazgatástudomány közötti kapcsolat tehát alapvető jelentőségű, mivel mindkét tudományterület az állam működésével foglalkozik, bár eltérő nézőpontokból és megközelítésekkel. Történetileg is szorosan összefonódik a két tudomány és egymásra nagy hatással vannak. Az államtudomány átfogóbb keretet biztosít az állam különböző aspektusainak. Véleményem szerint az államtudomány megközelítése nélkül nehéz lenne megérteni az állam működését teljes szélességében, míg a közigazgatás-tudománya nélkül az elméletet nem lehetne a gyakorlatba beépíteni.

³² MAGYARY Zoltán (1942): *A magyar közigazgatás* Budapest, Királyi magyar egyetemi nyomda, 84-85.

³³ KOI Gyula (2014): *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése*. Budapest, Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt. 78-79, 86-96.

3.6. Összegzés

Az államtudomány fogalmának kutatása során kiderült, hogy nincs egységesen elfogadott definíciója, és számos más társadalomtudománnyal szorosan összefonódik, mint például a politikatudomány, a jogtudomány és a közigazgatás-tudomány. Az államtudomány tehát transzdiszciplináris természetű, integrálja más tudományterületek módszereit és eredményeit az állam működésének teljeskörű megértéséhez. Az államtudomány kutatási területei széleskörűek de a fő területei az állam létezése, annak működése, funkciói és fejlődése. Ez azt bizonyítja, hogy az államtudomány központi témája az állam elemzése.

Az államtudomány több tudományterületet integrál egy új szintézisbe. Ezért nem lehet egyértelműen elválasztani más társadalomtudományoktól, hanem azokkal szorosan együttműködve képes csak érvényesülni. Az államtudomány és más tudományterületek közötti kapcsolatot vizsgálva kiderült, hogy az államtudomány alapvetően a jogtudományra, a gazdaságtudományra, a politikatudományra és a közigazgatás-tudományra támaszkodik. A jogtudománnyal való kapcsolata azért fontos, mert a jog az állam működésének egyik alapvető aspektusa. A gazdaságtudománnyal való kapcsolata pedig az állam szabályozó és gazdaságsszervező funkcióiból ered. A politikatudománnyal közös területe a politikai hatalom megszerzése és gyakorlása, míg a közigazgatás-tudománnyal különösen szoros kapcsolatban áll, mivel mindkettő az állam működését elemzi, bár más-más perspektívából. Az államtudomány fogalma ismétlésképpen:

Az államtudomány tehát olyan transzdiszciplináris tudományág, amely az állam létezésével, működésével, funkcióival és fejlődésével foglalkozik, a jog, gazdaság, politika és közigazgatás összefüggéseit vizsgálva.

Az államtudományok hallgatójának átfogó és alapos tudást kell elsajátítania az állam működéséről és felépítéséről. Tudnia kell tájékozódni a köz- és államigazgatás, a jog, a politika, valamint a társadalomtudományok területén. Fontos, hogy a hallgató megismerje a gazdasági folyamatokat is, különös tekintettel a közpénzügyekre és az állami gazdaságpolitikai döntések következményeire. A jogi tudás is központi szerepet kap, hiszen az államigazgatás minden szegmensét jogszabályok határozzák meg. A kompetenciák terén a hallgatónak képesnek kell lennie a komplex problémák azonosítására és megoldására a közigazgatás különböző szintjein. Emellett a hallgatónak jól kell tudnia dolgozni csapatban, hiszen az állami szektorban gyakran szükség van együttműködésre különböző szakterületek képviselői között. Fontos a vezetői készségek elsajátítása is, különösen a projektmenedzsment és az emberi erőforrások kezelése terén. A hallgatónak meg kell értenie a társadalmi, politikai és gazdasági változások hatásait.

4. Az államtudományi képzés

Előző fejezetben az államtudomány elméleti hátterét, a tudományág fogalmát és más tudományokkal való kapcsolatát vizsgáltam meg, annak érdekében hogy teljesebb képet kapjak az államtudományról és azt felhasználjam államtudományi képzés elemzéséhez.

Ebben a fejezetben tehát az államtudományi képzés főbb elemeit és jellemzőit veszem górcső alá, különös tekintettel a kimeneti követelményekre, a képzés célkitűzéseire és az ehhez kapcsolódó szakmai kompetenciákra. Részletesen bemutatom, hogy milyen tudást és készségeket szükséges elsajátítaniuk a hallgatóknak ahhoz, hogy megfeleljenek a képzés által meghatározott követelményeknek. Kitérek a képzés felépítésére, szerkezetére, valamint arra, hogyan kapcsolódnak össze az elméleti ismeretek a gyakorlati készségekkel.

Emellett elemzem a képzés szakmai jellemzőit a tanóra kredit és vizsgatervét, valamint a tantárgyi tematikákat és a mintatantervet. A vizsgálat során a tantárgyakat saját módszerekkel csoportosítom és elemzem.

4.1. Közös szakmai kompetenciák, képzési és kimeneti követelmények

Az előbb említettek vizsgálatához az államtudományi képzési terület képzéseiről szóló 534/2023. (XII. 5.) kormányrendeletet veszem alapul. A jogszabály elrendeli az alapképzéseket, a mesterképzéseket és az e szakokon szerorzhető szakképzettségek jegyzékét, a valamennyi képzést jellemző közös szakmai kompetenciákat, a képzési és kimeneti követelményeket. Külön érdekes a jogszabály vizsgálata során, hogy az *államtudományi* képzési terület alá a kormányrendelet mennyi felsőoktatási területet sorol be. Egészen a katonai-hadtudományi, rendészeti területektől kezdve átvélve a hagyományos államtudományi és közigazgatási területen át a nemzetközi és európai közszolgálati területekig rendelkezik a jogszabály. A jogszabály szerinti felsorolás és besorolás egy új aspektust adhat az államtudomány vizsgálatához. Ebben az esetben meg tudhatjuk, az államtudomány mint tudományág mennyi más területet foglalhat magában. Tehát ezzel a jogalkotó szerint megfogalmazottakkal is bővíthetjük tudásunkat és egészíthetjük ki az előző nagyfejezetben leírtakkal.³⁴

4.1.1. Az államtudományi képzési terület közös szakmai kompetenciái mesterképzésben

Ahhoz, hogy eljussunk az államtudományi szak elemzéséig több szintet is meg kell vizsgálni. Elsősorban a mesterképzésre vonatkozó közös jellemzőket. Egy szinttel tovább haladva meg kell nézni az államtudományi és közigazgatási felsőoktatási területek közös jellemzőit.

³⁴ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti Jogszabálytár, 1.-2. melléklet

Ennek értelmében először a mesterképzésekre igaz általános jellemzőket vizsgáljuk. A jogszabályban megfogalmazottak alapján a mesterképzésben végzetteknek tudása a következő. Ismeri szakterületének általános és specifikus jellemzőit, összefüggéseit, elméleteit, valamint a rokon területekhez való kapcsolódását. Jártas a probléma-megoldási módszerekben és a gyakorlati alkalmazásokban, valamint a digitális technológiák és szaknyelv használatában, legalább egy idegen nyelven.

Képességeit tekintve a kormányrendelet a következőket mondja. Képes a közjót szolgálni a közszolgálatban elvárt szakmai és emberi normák szerint, átfogó problémamegoldó képességgel, rendszergondolkodással és a digitális technológiák biztonságos alkalmazásával. Legalább egy idegen nyelvet használ szakterületén.

Attitűdjéről hosszabban értekezik, miszerint: Elkötelezett a közszolgálat és a demokratikus értékek iránt, felelősséget vállal a hivatásrend szellemiségéért. Fejlett szakmai identitással és hivatástudattal rendelkezik, aktívan részt vesz a munkaszervezet működtetésében és a szakmai koncepciók kidolgozásában. Folyamatosan tanul, nyitott az újdonságokra, és figyelemmel kíséri a jogszabályi változásokat. Döntéseit a szakmai és erkölcsi normák alapján hozza meg, rendelkezik a vezetői feladatok ellátásához szükséges személyiségjegyekkel. Törekszik a minőségi munkavégzésre és a közösségi konszenzusra.

Felelős a szakmai, jogi és etikai normák betartásáért, önállóan tesz javaslatokat és irányítja a feladatokat. Magas szintű önállósággal dolgozik szakmai kérdéseken, képviseli és indokolja nézeteit. Döntéseiért vállalja a személyes felelősséget, figyelembe véve azok környezeti és társadalmi hatásait. Felelős a feladatok megosztásáért és a szervezeti működés hatékonyságáért, valamint a szakmai együttműködés eredményességéért.³⁵

4.1.2. Államtudományi és közigazgatási felsőoktatás közös szakmai kompetenciái mesterképzésben

Erről a szintről rendelkezik a legrövidebben a kormányrendelet. A jogszabályban meghatározottak szerint tehát, ismeri a közigazgatás jogszabályalkotási eljárásait és összefüggéseit. Képességeit tekintve képes önállóan vagy csapatban komplex feladatokat végezni, kiemelkedő szervezői és koordinációs készségekkel rendelkezik, valamint hatékonyan kezeli a konfliktusokat. Információs rendszereket biztonságosan használ. Ami attitűdjét illeti, közigazgatási munkavégzés során elkötelezett a szervezet céljai iránt, értékeli mások munkáját, javaslatokat tesz, és képes önellenőrzésre.³⁶

³⁵ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti Jogszabálytár, II.

³⁶ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti Jogszabálytár, III.

4.2. Államtudományi osztatlan szak

Az általam vizsgált szak hivatalos megnevezése tehát *államtudományi osztatlan szak*. Az oklevél a végzett hallgatót az okleveles államtudományi mester szakképzettségre jogosítja fel. A képzés egyik legfontosabb eleme, hogy az oklevél a doktori cím (dr. rer. pol.) használatára jogosít. A képzés pontos helye a felsőoktatásban képzési terület szerinti besorolás alapján: államtudományi képzési terület, államtudományi és közigazgatási felsőoktatás, államtudományi osztatlan szak.

A gyakorlati és elméleti tudás szempontjából a szak orientációja a kormányrendelet szerint *kiegyensúlyozott* (40-60 százalék). Ez azt jelenti a jogszabály szerint, hogy az elméleti jellegű ismeretátadás aránya 40-60 százalék. Ennek alapján a hallgatók nagyjából azonos arányban részesülnek mind elméleti mind gyakorlati oktatásban. Azonban ez nem mutatja meg pontosan, hogy teljesen kiegyensúlyozott, mint 50-50% vagy esetleg a mérleg nyelve elbillen jobban az elmélet, vagy jobban a gyakorlat irányába. Ezt az arányt a továbbiakban a tanterv elemzésénél kiemelt figyelemmel vizsgálom majd. A képzési idő félévekben számolva 10 félév. A 10 félév alatt a hallgatóknak 300 kreditet kell teljesíteniük.³⁷

Hasonló követelményekkel és azonos képzési idővel rendelkezik még a jogász osztatlan szak. Külön érdekes, hogy az államtudományi képzési területről egy külön kormányrendelet rendelkezett, míg további felsőoktatásban szerezhető képesítések jegyzékéről és új képesítések jegyzékbe történő felvételéről egy miniszteri rendelet rendelkezik, a 65/2021. XII. 29. ITM rendelet.³⁸ A jogász képzés is 10 féléves, a diplomamunka elkészítéséhez rendelt kreditérték szintén 30 kredit. A jogász képzés sokkal elméletorientáltabb (70-80 százalék). Egy közös pont a két szak között, hogy a jogászképzésben is fontos szerepet kap az állam működésének megértése és az állami-államközi problémák megoldása.³⁹

4.2.1. A képzés célja és szakmai kompetenciák

„A képzés célja az állam feladatával, szervezetével és működésével kapcsolatos tudást komplexen, az állami humántőkét rendszerszemlélettel kezelni tudó, magas szintű tervezési, stratégiai, elemzési és *vezetői* feladatot ellátni képes, a közpolitikai stratégiai tervezést és hatáselemzést átfogó ágazati, szakpolitikai költségvetési-gazdasági szemlélettel kezelő, a

³⁷ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti jogszabálytár, 1.-6.

³⁸ 65/2021. (XII. 29.) ITM rendelet, Nemzeti jogszabálytár

³⁹ A felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések 2024/25-ös tanévtől alkalmazandó képzési és kimeneti követelményei, elérés 2024. október 19.

<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/d/dd/dd8/dd8943e58cb6bb4ad545f0919af0ed16eafe415e.pdf>

kormányzati modelleket, technikákat, az alapvető közjogi, magánjogi és közigazgatási jogi kereteket ismerő, az államszervezet, az államigazgatás hatékony változásmenedzsmentjére képes, az állami tevékenységet összehasonlító módszerrel és nemzetközi modellek szerint is szervezni tudó, az állami működést meghatározó és befolyásoló társadalmi és politikai, gazdasági, technológiai és emberi tényezők átfogó ismeretének és megismerésének képességével rendelkező szakemberek felkészítése a közszolgálati életpályára.” – írja az 534/2023-as kormányrendelet az államtudományi képzési terület képzéseiről.⁴⁰

Ami feltűnik az embernek, hogy nagy hangsúlyt kapnak a vezetői feladatok. Horváth Attila szakfelelős Úr is többször hangsúlyozza hasonlóan. „Az államtudományi doktori címet adó szak célja az állam és a kormányzás átfogó tudásanyagával ötéves osztatlan képzésben felkészíteni a hallgatókat akár *professzionális állami vezetői karrierre is*. (...) Emellett külön figyelem irányul a *vezetői készségek* kialakítására, fejlesztésére és a hallgatók pszichológiai felkészítésére. (...) ugyanakkor ne csak ismerjék, hanem képesek legyenek bármelyik ágazatában tervezési, stratégiai, elemzési, jogi és *vezetői feladatok ellátására*.” Ez az egyetlen képzés hazánkban, amely közvetlen képesítést ad vezetői beosztásra az állami tisztviselői rendszerben – írja szakfelelős Úr.⁴¹

Azonban ilyet nem lehet olvasni az állami tisztviselő rendszerről szóló jogszabályokban, mint például a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvényben. Egy helyen található a törvényben komolyabb követelmény, a közigazgatási államtitkár és a helyettes államtitkár kinevezésére vonatkozó közös szabályok során. „(...) személy kinevezhető, aki jogász mesterképzési szakon szerzett szakképzettséggel vagy közigazgatási mesterképzési szakon szerzett okleveles közigazgatási szakértő vagy okleveles közigazgatási menedzser szakképzettséggel vagy gazdaságtudományok képzési területen alap- vagy mesterképzésben szerzett közgazdász szakképzettséggel vagy felsőfokú végzettséggel és a feladat- és hatáskörének megfelelő szakirányú szakképzettséggel rendelkezik”⁴² – de itt se jelenik meg az államtudományi szak. Ami a főosztályvezetői és az osztályvezetői álláshely betöltéséhez szükséges feltételeket illeti, a törvény szerint azokat kormányrendelet állapítja meg. Azonban ilyen kormányrendelet továbbra sincs a magyar jogrendszerben.

Ezek alapján amit szakfelelős Úr mond a szak jogpolitikai célját kiválóan megmutatja, de ennek jogszabályi megalapozottsága jelenleg még csak kezdetleges.

⁴⁰ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti jogszabálytár, III. 1. 7.1.

⁴¹ Államtudományi osztatlan szak, elért 2024. október 19. <https://antk.uni-nke.hu/oktatas/osztatlan-mesterkepzes/allamtudomanyi-osztatlan-szak>

⁴² 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról, Nemzeti jogszabálytár 224. § (1).

Korábban, volt arra javaslat, hogy miniszteri vezetőknek és nagyköveteknek kötelező legyen az államtudományi képzés elvégzése. A tervezet szerint ez az előírás vonatkozott volna az államtitkárokra és helyettes államtitkárokra, az állami intézményeknél dolgozó főigazgatókra és igazgatókra, a hivatalvezetőkre, a központi államigazgatási szerv vezetőjére, valamint a külképviseletek vezetőire. A javaslat szerint az említett pozíciók betöltésénél a jogász végzettség mentességet adott volna.⁴³

A szakmai kompetenciákra rátérve a hallgató az elérendő tudás alapján behatóan ismeri a magyar állam szervezetrendszerét, működését és történeti alakulását, valamint a jog- és közigazgatás-történet fontos korszakait. Érti az állam működési mechanizmusait, gazdasági, politikai és társadalmi összefüggéseit, és tájékozott a központi és helyi szervezetek viszonyáról. Tehát átlátja a központi és helyi szervezetek kapcsolatát, tisztában van a működési mechanizmusokkal, a közszolgálati jogszabályokkal és az emberi erőforrás-gazdálkodás összefüggéseivel. Magas szintű tervezési, stratégiai és vezetői ismeretekkel rendelkezik, és képes értelmezni az államot érő folyamatokat.

A képességeiről a következőképpen rendelkezik a kormányrendelet. Képességeit tekintve szakmai felkészültsége lehetővé teszi, hogy rendszerszinten végezzen tervezési, stratégiai, elemzési és *vezetési* feladatokat. Képes komplexen megközelíteni a kormányzati modelleket és technikákat, valamint hatékonyan segíti a közpolitikai stratégiai tervezést és hatáselemzést. Részt tud venni vezetői feladatokban és döntéshozatalban, továbbá interdiszciplinárisan kezeli a problémákat, létrehozva a szükséges szintézist az államtudomány területén.

Attitűdjében megjelenik a tudományterületeket átfogó gondolkodás és szemléletmód. Továbbá attitűdjét tekintve a jogszabály szerint, nyitott és fogékony a 21. század globális és regionális kihívásaira és azok kezelése iránt. Törekszik a megszerzett államtudományi ismeretek *gyakorlati* alkalmazására. Tájékozott, elhivatott és maximalista. Együttműködik a közjó és közérdek érvényesítése miatt.

Ami a felelősségét illeti, felelősséget vállal az általa végzett közhatalmi tevékenység következményeier. Gyorsan reagál mindennapi helyzetekre. Önállóan képes tájékozódni a speciális közigazgatási kérdésekben, megfontolt és körültekintő. Önállóan és határozottan képviseli kialakított szakmai véleményét. Bekapcsolódik a fejlesztési és kutatási projektekbe. Államtudományi módszerek és technikák széles körét alkalmazza önállóan a gyakorlatban.⁴⁴

⁴³„Izzadhat Pálffy, Csiszár és Kumin: jön a külügyi diplomadiktátum” elérés 2024. október 19. https://hvg.hu/itthon/20170830_Izzadhat_Palffy_Csiszar_es_Kumin_a_kulugyben_eloirjak_honnan_kell_a_dipl_oma

⁴⁴ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti jogszabálytár, III. 1. 7.2.

4.3. Következtetések

Megvizsgálva az előző alfejezetekben leírtakat több következtetést is le lehet vonni. A szinteknél fentről haladva egészen az államtudományi képzésig, ami mindig megjelenik az a probléma megoldó képesség. A továbbiakban már az is ki van fejtve, hogy mind önállóan mind csapatban képesnek kell lennie a problémákat észlelni, azokat megoldani és az esetleges hatását felmérni. A csapatban történő probléma megoldáshoz hozzátartozik az is, hogy a csoportot ő vezetheti, ehhez kellő vezetői képességekkel kell rendelkeznie. A vezetői feladatok és vezetői képesség a legtöbbet megjelent aspektus a vizsgálat során. Ehhez hozzátartozik, hogy jól kell ellátni a szervezői, tervezési feladatokat és az ezekhez szükséges stratégiákat képes önállóan megalkotni. Ezeken felül az egyik legfontosabb a döntések meghozása és az ezekért történő felelősségvállalás. Nagyon fontos ezért a gyakorlati ismeretek elsajátítása is, a vezetői feladatok mellett talán a gyakorlat jelenik meg a legtöbbet. Ez azért is érdekes ugyanis a jogszabály egy kiegyensúlyozott orientációról rendelkezik. A tanterv vizsgálatánál komoly fókusz fogok helyezni a gyakorlati ismeretek vizsgálatára.

Mélyebbre haladva és elérve az államtudományi szakhoz már speciálisabb követelmények és kompetenciák vannak. A legfontosabb megismernie az állam működését és szervezetét, valamint az ezt körülölelő jogszabályi hálózatot. Külön érdekes a tudományterületeket átfogó gondolkodás és szemléletmód, hiszen ez szorosan kapcsolódik az előző fejezetben leírtakhoz. Miszerint az államtudomány is tudományterületek átfogó és tudományterületeket összekapcsoló, transzdiszciplináris. Továbbá sokszor megjelennek a digitális ismeretek és az infokommunikációs technikák használata. Ezek mellett többször előfordul az idegennyelv is. Az idegennyelvi követelmény a szaknyelvi tárgyak teljesítése.⁴⁵

Tehát összefoglalva az államtudományok doktorainak komplex és átfogó tudással kell rendelkezniük az állam működéséről. Önállóan és csoportban is képesek a felmerült problémákat megoldani, azokkal kapcsolatban döntéseket hozni és a döntéseikért felelősséget vállalni. Végül is ki jelenthető, hogy az államtudományi szak célja a jövőbeli állami vezetők képzése. Ezt még jobban megmutatja a szakmai kompetenciákról szóló egyetemi tájékoztató. A tájékoztató szerint az oklevés államtudományok doktora felügyeli a folyamatokat, megfelelő kontrollt gyakorol a beosztottak tevékenysége felett. A „beosztottak tevékenysége felett” tehát ebben a tájékoztatóban az államtudományok doktora megjelenik mint tényleges vezető, akinek saját beosztottjai vannak.

⁴⁵Államtudományi osztatlan mesterképzés (2023) egyszerűsített mintatanterve, elérés 2024. október 19.
https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/AN_ATMA_2023_összevont%20tanterv_202307.pdf

4.4. Az államtudományi szak szakmai jellemzői és tanterve

Az előző alfejezetben elemzett jogszabályi aspektusból kilépve rátérek a képzés saját képzési dokumentumaira. Ezeket alapul veszem az államtudományi szak alapvető vizsgálatához. Ilyen eszközeim például a képzés szakmai jellemzői és a szak tanóra kredit és vizsgaterve, valamint a tantárgyi tematikák és a mintatanterv.

Az első amit mindenféleképpen meg kell nézni a szakképzettséghez vezető tudományágak, szakterületek, amelyekből a szak felépül. A honlapon megtalálható tájékoztató szerint az arányok a következőképpen oszlanak meg: közigazgatástudomány 70–90 kredit, jogtudomány 75–95 kredit, gazdálkodástudomány 30–50 kredit, társadalomtudomány 30–50 kredit. Már alapvetően a szakterületek elválasztása is érdekes, ugyanis én az államtudomány vizsgálatakor az előbb említett tudományterületeket mind a társadalomtudományokhoz rendeltem. A tájékoztatóban akár úgy is lehetne fogalmazni, hogy közigazgatás-tudomány, jogtudomány, gazdaságtudomány és további társadalomtudományok (pl. szociológia, politológia).⁴⁶

A következő, ami szemet szúrhat, hogy arányosan, habár kevéssel, de a jogtudomány kapja a fő fókuszot. Korábbi vizsgálatom során megállapítottam, hogy a legszorosabban az államtudomány a közigazgatás-tudománnyal kapcsolódik, amely látszódik is, de több kredit tartozik mégis a jogtudományokhoz. Pedig korábban megállapítottuk, hogy az államtudományt hallgatóknak nem kell minden részletében ismerniük a speciális jogi szakértelmet.

Érdemes lehet megemlíteni még általános információként, hogy a tantárgyakhoz rendelt kredit értékek 2-től 5-ig terjednek. A súlyosabb tárgyak, mind 4 kreditet érnek egyetlen kivétellel. A Közigazgatási eljárásjog és perjog II. az egyetlen tárgy, amely 5 kredittel rendelkezik.⁴⁷

4.4.1. Elmélet és gyakorlat kapcsolata

Ami a gyakorlat és az elmélet viszonyát illeti, a tanóra kredit és vizsga terv megkönnyíti a feladatom annyiból, hogy össze vannak számlálva minden félévben az elméleti és gyakorlati óraszámok is. Ezen felül minden óraszám összesítve van, így könnyen ki lehet számítani az elmélet és gyakorlat arányát. A tanórák számába bele vannak számolva a 'kötelező' szabadon választható tárgyak óraszámai is. Ezek a tantervben hol elméleti, hol gyakorlati órászámként vannak elkönnyelve, ezért némi torzulást kell belekalkulálni a számításba.

⁴⁶ Hatályos képzési és kimeneti követelmények, elérés 2024. október 19. <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/ÁTMA%20KKK%20-%2020230829.pdf>

⁴⁷ Uo.

A képzés során elméleti tanórák száma	2002
A képzés során gyakorlati tanórák száma	1470
Összesen	3472

1. táblázat: Elméleti és gyakorlati órák megoszlása (saját szerkesztés)

Tehát összesen 3472 tanórán vesznek részt a hallgatók a 10 félév alatt átlagosan. Ebből 2002 elméleti óra, ami így körülbelül 57,64%-ot tesz ki. A maradék 1470 gyakorlati óra körülbelül 42,34%-ot jelent. Kerekítve a két számot pontos arányt kaphatunk, ami a képzés orientációját érinti. Alapvetően kiegyensúlyozott, a 40-60%-os spektrumon belül mozog, de annak erősen súrolja a határát. A képzés inkább elméleti orientációjú a tanórák 58%-val, a gyakorlati oktatás pedig a képzés 42%-át teszi ki.

A gyakorlat és elmélet viszonyát tovább lehet vizsgálni a vizsgakövetelmények megfigyelésével is. Követelményként beszélhetünk évközi értékelésről, kollokviumról, gyakorlati jegyről és alapvizsgáról. Míg a kollokvium és az alapvizsga erősen elméletorientált, az évközi jegy és a gyakorlati jegy sokkal gyakorlatiasabb.

Ha megvizsgáljuk a képzés során a kötelező tárgyak vizsgakövetelményeit az alábbiakat kapjuk.

Vizsgakövetelmény	Tantárgyak száma
Évközi értékelés	11 tantárgy
Gyakorlati jegy	26 tantárgy
Kollokvium	40 tantárgy
Alapvizsga	6 tantárgy

2. táblázat: Vizsgakövetelmények megoszlása (saját szerkesztés)

A 83 kötelező tárgyból tehát több mint a fele zárul elméleti számonkéréssel. Ez csak az előbb kiszámított arányt erősíti tovább.

Ami még feltűnhet az embernek a vizsgálat során az a vizsga követelményeknek a félévenkénti aránytalansága. Előfordulhatnak olyan félévek, amelyek nagyon elmélet orientált, akár 6-7 kollokvium is lehet a követelmény (3-4. félév). Vannak olyan félévek, ahol a vizsgakövetelmények között pedig csak 3 vagy esetleg csak 1 Kollokvium található (9. félév). Erre saját végzős tapasztalataim is rásegítenek. Bizonyos félévek nagyon megterhelőnek bizonyultak és voltak olyan félévek, amik pedig nagyon könnyen teljesíthetőek.⁴⁸

⁴⁸ Tanóra-, kredit- és vizsgaterv, államtudományi osztatlan mesterképzési szak, érvényes 2023/2024-es tanévtől felmenő rendszerben, elért 2024. október 19. <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/ÁTMA%20-%201.%20sz.%20mell.%20-%20tantervi%20háló%20-%2020231201.pdf>

4.4.2. Tantárgyak vizsgálata

A következő alfejezetben részletesebben foglalkozok a képzés tantervi hálójával. Mivel a képzés palettája széles, fontos valamilyen módon csoportosítani őket, megvizsgálva melyik ismeretek kerülnek a legnagyobb fókuszba az oktatás során. A 83 kötelező tantárgyat sokféle módon lehet csoportosítani. Én 9 modulba soroltam a tantárgyakat, amelyeket az elsajátítandó szakmai kompetenciák, ismeretek, képességek és a képzés céljában megfogalmazott alapján állítottam össze. Az egyes tárgyakat elnevezésük alapján és az oktató szervezeti egység szerint osztottam be a modulokba. Ezek alapján az alábbi megfigyeléseket tehetjük.

Tantárgyak megnevezése	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Egyetemes államtörténet	Állam történeti fejlődései	12 kredit
Magyar állam- és jogtörténet I.		
Magyar állam- és jogtörténet II.		

3. táblázat: Állam történeti fejlődései modul (saját szerkesztés)

A kormányrendeletben kisebb szerepet töltenek be a történelmi ismeretek. Az első évben a hallgatóknak lehetősége van megtanulni az államok egyetemes történetét és részletesebb betekintést nyerhetnek a magyar állam és jogrendszer fejlődésébe. A tárgyak célja a történelmi tapasztalatok és tudás átadása. Megalapozása a későbbi konkrét államismereti tárgyaknak. A három tárgy mindegyike a fontosabb tantárgyak közé tartozik, ugyanis mindegyik tárgy 4 kreditet ér.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Magyar alkotmányjog I.	Alapvető közjogi és az állam szervezetének ismeretei	15 kredit
Magyar alkotmányjog II.		
Magyar alkotmányjog III.		
Összehasonlító alkotmányjog		

4. táblázat: Alapvető közjogi és az állam szervezetének ismeretei (saját szerkesztés)

Az egyik legfontosabb elsajátítandó ismeret az az állam alapvető közjogi berendezkedése és az állam szervezete. Ennek legtisztább formáját az Alaptörvény ismerteti, a képzés során pedig az alkotmányjogi tárgyak során a közjog minden területét érintjük. A három tárgy logikusan épül egymásra, ugyanis a Magyar alkotmányjog I. a későbbi alapjogi és államszervezeti ismereteket alapozza meg. A Magyar alkotmányjog II. átfogó képet nyújt a magyar államszervezeti berendezkedésről.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Mikroökonómia	Átfogó gazdasági ismeretek, állam gazdasági összefüggései	32 kredit
Makroökonómia		
Nemzetközi gazdaságtan		
Európai gazdasági integráció		
Államháztartástan és költségvetési gazdálkodás		
Közösségi gazdaságtan		
Közteherviselés - adójog		
Adóigazgatás és -eljárás		
Világgazdaságtan		
Állami vagyongazdálkodás		
Gazdaságpolitika		

5. táblázat: Átfogó gazdasági ismeretek, állam gazdasági összefüggései (saját szerkesztés)

Habár a jogszabály gyakran említi a gazdasági és költségvetési ismereteket, nem a legsúlyosabb elsajátítandó ismeretként van beállítva. A szak tudományági besorolásain is látszódott, hogy a gazdálkodástudomány nagy szerepet játszik a képzés során. Tanulmányaik során a hallgatók 11 gazdasági-állami költségvetési tantárggyal találkozhatnak. Külön érdekes helyet kapott az Európai gazdasági integráció, ugyanis ezt a tárgyat lehetne akár sorolni az európai uniós ismeretek közé. Azonban az oktató szervezeti egység és a Nemzetközi gazdaság tantárgyra épülésével ehhez a modulhoz sorolandó.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Digitális ökoszisztéma I. - A digitális kor	Digitális technológiák és ismeretek – Infokommunikációs technikák	21 kredit
Közigazgatási informatikai rendszerek I.		
Közigazgatási informatikai rendszerek II.		
Digitális ökoszisztéma II. - Digitális kori kormányzás		
Információbiztonság és adatvédelem		

Infokommunikációs stratégia és innováció		
Az online kommunikáció szabályozási kérdései		
Közigazgatási informatikai rendszerek III.		
Igazgatási iratkezelési gyakorlat		

6. táblázat: Digitális technológiák és ismeretek – Infokommunikációs technikák (saját szerkesztés)

A jogalkotó többször kiemeli a digitális technológiák ismeretét és hogy képességeit tekintve a végzett hallgatók behatóan képesek használni az infokommunikációs technológiákat, technikákat. Érdekes, hogy ha a tantárgyak mennyiségét és krediteket elosztását nézzük kijelenthető, hogy ezek a kompetenciák nagyobb hangsúlyt kapnak a képzés során, mint például a közjogi és az állam szervezetről átadott tudás. Pedig a kormányrendelet az államtudományi osztatlan szak által elérendő szakmai kompetenciák között már nem említi a digitális és infokommunikációs ismereteket.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Szociológia	Állam működési mechanizmusai, politikai és társadalmi összefüggései	20 kredit
Politológia		
Szervezetszociológia		
Kormányzástan és közpolitika		
Államelmélet I.		
Államelmélet II.		

7. táblázat: Állam működési mechanizmusai, politikai és társadalmi összefüggései (saját szerkesztés)

Szintén kiemelt helyet tölt be a képzés céljai között és az elérendő tudás terén az állam működése, annak bizonyos politikai és társadalmi összefüggései is. A jogszabály külön kiemeli az állammal kapcsolatban az idők során kialakított átfogó elméleteket.⁴⁹ Külön érdekes, hogy ennél a modulnál előkerül a tudományterületek átfogó gondolkodásmód. Ugyanis itt más társadalomtudományok integrálásával ismerhetjük meg az államnak a társadalomra és a politikára gyakorolt hatását.

⁴⁹ 534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet, Nemzeti jogszabálytár, III. 1. 7.2.1.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Általános közigazgatástan és közigazgatási jog I.	Alapvető közigazgatási és közigazgatásjogi ismeretek	31 kredit
Általános közigazgatástan és közigazgatási jog II.		
Közigazgatási eljárásjog és perjog I.		
Önkormányzati jog és igazgatás I.		
Szakigazgatás I.		
Közigazgatási eljárásjog és perjog II.		
Önkormányzati jog és igazgatás II.		
Szakigazgatás II.		
Szakigazgatás III.		

8. táblázat: Alapvető közigazgatási és közigazgatásjogi ismeretek (saját szerkesztés)

A képzés egyik legfontosabb célja természetesen a közigazgatás teljeskörű tanulmányozása és annak további jogszabályi kereteinek megismerése. A modulban szereplő tárgyak nagyrésze 3-4 kredit értékek között mozog. Ez a modul tartalmazza az egyetlen 5 kreditet érő tárgyat, a Közigazgatási eljárásjog és perjog II.-t, amely súlyából fakadóan is alapvizsgával zárul. Érdekes megfigyelni, hogy egy államtudományi képzésen a gazdasági ismeretek így is 'súlyosabbnak vagy ugyanolyan súlyúnak' tekinthetők, mint az alapvető közigazgatástani és közigazgatásjogi ismeretek.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Az európai integráció története	Nemzetközi modellek és kapcsolatok ismerete	21 kredit
Az Európai Unió politikai rendszere		
Az Európai Unió intézmény- és jogrendszere		
Nemzetközi jog és magyar külkapcsolatok I.		

Az Európai Unió joga működésben		
Nemzetközi jog és magyar külkapcsolatok II.		
Az Európai Unió kereskedelmi joga		
Az Európai Unió szakpolitikai rendszere		

9. táblázat: Nemzetközi modellek és kapcsolatok ismerete (saját szerkesztés)

Érdeklődésemet legjobban ez a táblázat keltette fel, ugyanis a jogszabály elemzése során, a célok és szakmai kompetenciák vizsgálata során egyszer sem találkoztam az Európai Unióval. 2024-ben úgy gondolom egy hasonló jogszabályban igenis meg lehet már említeni az Európai Uniót főleg arra tekintve, hogy ebben az évben ünnepeltük csatlakozásunk 20-ik évfordulóját. Ismeretlen, hogy a jogalkotó miért hagyta ki az Európai Uniót annak ismereteit a jogszabályból. Amit viszont felfedezhetünk, hogy 6 tantárgy is foglalkozik az Európai Unióval vagy az európai integráció valamely formájával. Sokak között átfedés is sejthető. Egy nagy váltás fedezhető fel még a tárgyak vizsgálata során, ugyanis a Nemzetközi jog és magyar külkapcsolatok I. még 2 kreditet ért, később a Nemzetközi jog és magyar külkapcsolatok II. 4 kreditet ér és alapvizsgával zárul.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Civilisztika I.: Általános rész, személyek joga	Államot érintő magánjogi összefüggések és ismeretek	20 kredit
Civilisztika II.: Dologi jog, felelősségtan		
Civilisztika III.: Általános szerződés tan		
Civilisztika IV.: Magánjogi és közjogi szerződések		
Társasági jog		
Versenyjog és közbeszerzések		

10. táblázat: Államot érintő magánjogi összefüggések és ismeretek

Az elérendő tudás szerint behatóan kell ismerni az állam szervezetének magánjogi vonatkozásait. Ennek függvényében 7 tantárgy kereteiben ismerhetik meg a hallgatók az államot érintő alapvető magánjogi ismereteket. Súlyukat tekintve egyedül a Versenyjog és közbeszerzések különbözik a többitől, ugyanis a többi 3 kredites tárgytól eltérően 2 kreditet ér.

Tantárgy neve	Modul címe	Hozzárendelt kreditek
Közzszolgálati vezetés és szervezés	Közzszolgálati életpályák, jogszabályok és a humánerőforrás-gazdálkodás összefüggései	19 kredit
Munkajog		
Közzszolgálati jog		
Kormányzati személyzetpolitika		
Integritásmenedzsment		
Szervezeti- és vezetői kommunikáció		
Egyéni kompetencia fejlesztés		

11. táblázat: Közzszolgálati életpályák, jogszabályok és a humánerőforrás-gazdálkodás összefüggései (saját szerkesztés)

Habár a jogszabályban és a képzés céljai között kiemelt helyet élvez a közzszolgálati ismeretek és humánerőforrás-gazdálkodás, úgy a tantárgyak vizsgálata során kijelenthető, hogy kevés tantárgy foglalkozik ezzel, nem megfelelő elosztással.

Nem minden tantárgyat sikerült elhelyezni, mivel szorosan nem kapcsolódnak a kialakított csoportokhoz, vagy az ötéves tapasztalatok alapján nem illenek valamelyik modulhoz. Ilyenek az alapozó tárgyak, mint például a Jogi alaptan, vagy a Pszichológia a közzszolgálatban I.-II., amely a későbbi vezetés elméleti tárgyak megalapozását hivatott elvégezni. Kimaradtak gyakorlatiasabb, hatáselemző vagy egyéb tantárgyak. Ilyenek a Statisztika, Kormányzati és közigazgatási hatáselemzés, EPSO felkészítő, Projektmenedzsment ismeretek, Fejlesztés-menedzsment gyakorlat vagy ide említhető még a Szabályozás és kodifikáció is. Vannak egyéb ismereteket átadni hivatott tantárgyak, mint például a Fenntartható fejlődés vagy a Rendszerelmélet. Egy külön érdekes helyet foglal el a büntetőjogi ismeretek a képzés során. A hallgatók találkoznak az általános és különös rész tanaival is, valamint Szabálysértési joggal is.⁵⁰

⁵⁰ Államtudományi osztatlan mesterképzés (2023) egyszerűsített mintatanterve, elérés 2024. október 19. https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/AN_ATMA_2023_összevont%20tanterv_202307.pdf

4.4.3. A záróvizsga követelményekről

Az elemzés végén az államtudományi osztatlan szak záróvizsga követelményeivel foglalkozom. Ehhez a képzés dokumentumait használom fel. Ebben az alfejezetben megfogalmazottakat összevetem az előző alfejezet kapott eredményeivel, és így a kapott következtetéseket levonom.

A záróvizsga célja, hogy a hallgató szóban adjon számot arról, hogy a tételes ismereteket elsajátította, és a megszerzett szakmai gyakorlat által a képzés által oktatott képességeket használni képes, és ezeknek birtokában van. Ezeknek birtokában a hallgató képes átfogóan és rendszerszintűen kezelni az állam, kormányzás és közszolgálat alapvető kérdéseit, figyelembe véve a társadalmi, politikai, jogi, gazdasági és emberi tényezőket. Képes komplex problémamegoldásra, elemző és normatív gondolkodásra, döntéseit világosan kommunikálni, valamint alkalmazni a hazai és nemzetközi tapasztalatokat. Elkötelezett a közérdek és a közszolgálati értékek iránt, és magas szintű vezetési, irányítási és szervezési készségekkel rendelkezik. Tehát összességében rendelkezik a szak kimeneti követelményeiben meghatározott tudással és képességekkel, valamint felkészült arra, hogy a képzés céljának megfelelően az állam feladatait, szervezetét és működését átfogóan, rendszerszemléletben kezelje. Képes magas szintű tervezési, stratégiai, elemzési és vezetői feladatok ellátására, és elkötelezett a közszolgálati pálya iránt, erős hivatástudattal.

A záróvizsgára csak az a hallgató bocsátható, aki megszerezte az abszolutóriumot és elkészítette valamint benyújtotta a diplomamunkáját. Az abszolutórium megszerzésének feltételei a kötelező és szabadon választható tárgyak teljesítése, a Diplomamunka konzultáció tárgy és a 12 hetes szakmai gyakorlat teljesítése. A záróvizsga része a diplomamunka eredményes megvédése, valamint 5 db komplex szóbeli vizsga.⁵¹

Államelmélet és alkotmánytan
Közigazgatástan és közigazgatási jog
Köszolgálati vezetéselmélet és szervezéstan
Közgazdálkodás és Államháztartástan
Nemzetközi kapcsolatok és európai integráció

3. ábra: A záróvizsga 5 db szóbeli ismeretköre (saját szerkesztés)

⁵¹ Tájékoztató záróvizsga követelményekről (2023/2024), elérés 2024. október 19. <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/Államtudományi%20MA.pdf>

4.5. Következtetések

Ebben az alfejezetben összességében az államtudományi szak szakmai jellemzőit és tantervét elemeztem, valamint kitértem a záróvizsga követelményekre. Az órák és kreditelosztások elemzése alapján a jogtudomány hangsúlyosabb szerepet kap, mint a közigazgatástudomány, bár az államtudomány fő kapcsolódási pontját a közigazgatás-tudománnyal azonosítottuk.

Az elméleti és gyakorlati oktatás aránya viszonylag kiegyensúlyozott, de az elméleti oktatás kissé dominál (58%). A jogszabályban megfogalmazott *kiegyensúlyozott* (40-60%) felső határát súrolja, már-már majdnem elmélet orientált képzésről beszélhetünk. A vizsgakövetelmények is ezt támasztják alá, mivel elsősorban elméleti orientációjúak, bár van egyensúly a gyakorlati és évközi értékelések tekintetében is. Külön megfigyelhető volt bizonyos félévek követelményeinek az aránytalansága.

A tantárgyak vizsgálata során kiderült, hogy a képzés egyik fő fókusza a közigazgatás, de jelentős szerepet kapnak a gazdasági ismeretek is. Krediteket vizsgálva talán ki is jelenthető, hogy az előzetes elvárásokhoz képest a gazdasági ismeretek jóval nagyobb hangsúlyt kapnak. Az is kiemelő, hogy bár a jogszabály az általam vizsgált szinteken nem említi az Európai Uniót, ennek ellenére hat tantárgy foglalkozik az európai integrációval. Ettől függetlenül elmondható, hogy a képzés tanterve és a tantervi háló nagyrészt lefedi a kormányrendeletben meghatározottakat. Az arányok bizonyos esetekben azonban könnyen elcsúszhatnak.

A záróvizsga követelményei szorosan kapcsolódnak a képzés céljához, mely a hallgatók felkészítését szolgálja a közzszolgálati pályára. Külön érdekes, hogy habár súlyra a digitális ismeretek és a magánjogi-polgárjogi ismeretek megegyeznek bizonyos csoportokkal, az előbb említettek nem képezik a záróvizsga követelményeket. Habár a közzszolgálati ismeretek záróvizsga tárgyként szerepelnek, még se rendelkeznek annyi tantárggyal és kredittel, mint az előbb említett kettő. Plusz záróvizsga követelmények felállítása helyett érdemes lenne a digitális és magánjogi ismeretek oktatását átgondolni. Tantárgyak tekintetében a 6-9 tantárgy helyett összevontabban oktatni ezeket. A közzszolgálati ismeretek pedig kaphatnának nagyobb hangsúlyt, akár a Közzszolgálati jog tantárgyat két félévre külön szedve is lehetne oktatni. Külön gyakorlatiasabb, szeminár jellegű vezetési tantárgyakat is be lehetne hozni a képzésbe.

Összegzésként a képzés alapvetően kiegyensúlyozott, de némi eltolódás figyelhető meg az elméleti ismeretek irányába. Bizonyos tárgyak súlyozását érdemes lenne átgondolni a jövőbeni fejlesztések során, például az Európai Unióval kapcsolatos ismeretek, amelynél szintén lehetne kevesebb tárggyal, összevontabban oktatni ezeket.

5. Empirikus kutatás

A dolgozat következő nagyfejezetének középpontjában az államtudományi képzéssel kapcsolatos hallgatói tapasztalatok vizsgálata áll. A tudományos munka gyakorlati részében a korábban ismertetett elméleti kereteket és jogszabályi elemzéseket kívánom kiegészíteni empirikus módszerekkel. Ennek érdekében kérdőíves felmérés és mélyinterjúk formájában gyűjtöttem adatokat, hogy átfogó képet kapjak a képzés gyakorlati relevanciájáról, a hallgatók véleményéről és meglátásairól

5.1. Kutatási kérdés és hipotézisek

A kutatás során megfogalmazott kérdés és az ezekre épülő hipotézisek alapvető fontosságúak a vizsgálat irányának és kereteinek meghatározásában. A vizsgálat során a következő kérdésre keresem a választ:

Milyen mértékben és módon hasznosulnak az államtudományi osztatlan mesterképzés során szerzett elméleti és gyakorlati ismeretek a későbbi közigazgatási karrier során?

E kérdés megválaszolásához további két hipotézist is megfogalmaztam, amelyek további irányt adnak a kutatásnak. A két hipotézist a korábbi elméleti fejezetekre ráépülve és az elméleti elemzés tapasztalatai alapján fogalmaztam meg.

H1: Az államtudományi képzés a végzett hallgatók tapasztalatai alapján összhangban van a közigazgatással.

Ez a hipotézis azt feltételezi, hogy a képzés során elsajátított elméleti és gyakorlati ismeretek jól illeszkednek a közigazgatási munkakörök elvárásaihoz. A kutatás során ennek igazolására a végzett hallgatók tapasztalatai és véleményének vizsgálatára kerül sor. A korábbiakban megnéztük, hogy a képzés felépítése mennyire illeszkedik az államtudományhoz, és a képzés jogszabályban is kitűzött céljaihoz. Végso soron megvizsgáljuk, hogy a képzés tartalmi része és felépítése a hallgatók szerint mennyire éri el a célját és mennyire áll összhangban a későbbi munkai tapasztalatokkal. Az összhang alatt itt a célok és igények szinkronjára gondolunk.

H2: Az államtudományi képzés felkészít a közigazgatási vezetői karrierre.

Ezt a hipotézist az államtudományi képzés azon célkitűzése alapján állítottam fel, amely a vezetői kompetenciák fejlesztésére irányulnak. Ahogy korábban megtudtuk a közigazgatási vezetők képzése kiemelt célként jelenik meg. A képzés során több olyan tárgy is azt a célt szolgálja, hogy a hallgatók sikeresen felkészüljenek a vezetői pályára.

5.2. Módszertan

Az említett hipotézisek vizsgálatához tehát kérdőívet és mélyinterjúkat készíték. A kérdőívet, olyan végzett államtudományi szakos hallgatókkal töltetem ki, akik a közigazgatásban helyezkedtek el. A kérdőívben egyrészt vizsgálom, hogy a hallgatók tapasztalatai alapján milyen mértékben adta át a képzés, az általa célul kitűzött tudást, képességeket és attitűdöt. Más szempontból pedig arra keresem a választ, hogy milyen mértékben van szükség a közigazgatásban a képzés által célul kitűzött tudásra, képességekre és attitűdökre. A két szempont alapján vetem össze, hogy a képzés így mennyire van összhangban a közigazgatással. A mélyinterjúkat hasonló módszerrel közelítem meg. Olyan végzett hallgatókkal készíték interjúkat, akik már vezetői pozíciót töltenek be a közigazgatásban. A kérdések első blokkja az arra irányul, hogy a képzésnek milyen tudást, ismereteket, képességeket és attitűdöt sikerült átadni az itt töltött évek alatt. Az interjúk másik része pedig a kínálati oldalt közelíti meg annak a keresésével, hogy pontosan milyen tudásra, ismeretekre, képességekre és attitűdökre van szüksége egy vezetőnek a közigazgatásban.

5.3. Az államtudományi képzés és a közigazgatás összhangja

A következőkben a kérdőívet, annak válaszait és az azok alapján kapott eredményeket mutatom be. Ahogy említettem kérdőívet olyan végzett hallgatókkal töltetem ki, akik a közigazgatás valamely területén helyezkedtek el. A kérdőívet öt részre osztottam. Az első részben a kitöltők nemére és arra kérdeztem rá, hogy a közigazgatás melyik területén dolgoznak. A következő három részben a képzés által oktatott tudásra-ismeretekre, a képzés által tanított képességekre és a képzés által átadott attitűdre kérdeztem rá. Ezeket az előzetes jogszabályi és tantárgyi elemzés alapján állítottam fel. Mindegyik kérdés másik fele pedig arra kérdezett rá, hogy ezek a közigazgatásban mennyire szükségesek. A kitöltők 1-6-ig terjedő skálán tudták értékelni a felsorolt ismeretek, képességeket és attitűdöket. Azért 1-6-ig terjedő skálát adtam meg, hogy valamerre 'billenjen a mérleg nyelve'. A kérdőív utolsó részében pedig a hallgatók véleményére voltam kíváncsi, amelyeket nyitott kérdés formájában kérdeztem meg.

5.3.1. A kitöltők összetétele

Kérdőívet megkeresések alapján 41 végzett hallgató töltötte ki. Megkerestem az eddigi 4 végzett évfolyamot. Ebből fontos kiemelni, hogy az első évfolyamosok rövidítve végezték el a képzést, mivel előtte elvégezték a közigazgatás-szervező szakot is. Kérdőívet 25 nő és 16 férfi töltötte ki. A kitöltők több mint fele dolgozik minisztériumban (25 fő), a többi kitöltő közül sokan kormányhivatalban és a területi közigazgatás további területein helyezkedtek el.

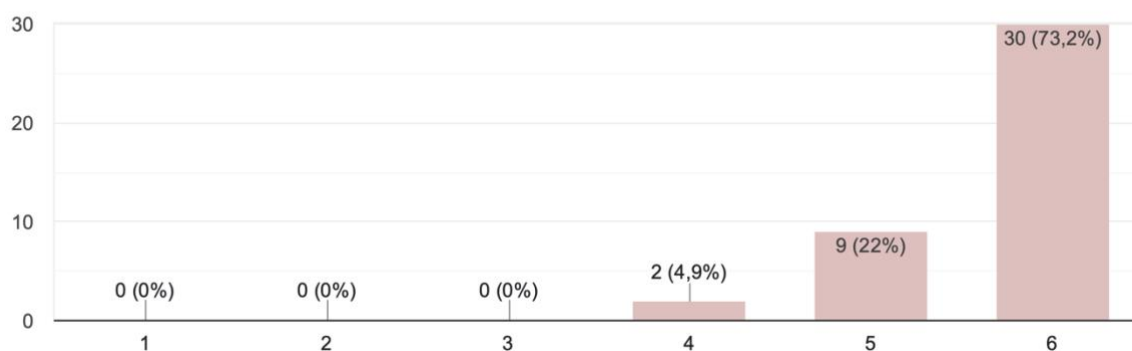
5.3.2 Tudás, ismeretek

A kérdőívnek ebben a szakaszában arra voltam kíváncsi, hogy az általam felsorolt ismereteket mennyire oktatja a képzés illetve, hogy ezekre mennyire van szükség a közigazgatásban. Az általam felsorolt ismeretek a következők voltak:

1. Magyar állam szervezetrendszere, működése és története
 2. Az állam működési mechanizmusai, politikai és társadalmi összefüggései
 3. Közszolgálati jogszabályok és a humán erőforrás-gazdálkodás ismeretei
 4. Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek
 5. Átfogó gazdasági, költségvetési és adóügyi ismeretek
 6. Államot érintő magánjogi ismeretek
 7. Nemzetközi jogi ismeretek, nemzetközi kapcsolatok és az Európai Unióról szóló ismeretek
- Elsősorban elmondható, hogy a képzés elérte a célját ugyanis mind a hét kategóriánál a kitöltők többsége pozitívan (4-es vagy felette) válaszolt. Nagyon érdekes volt megtapasztalni, hogy a válaszok alapján hasonló súlyozás alakult ki, mint a tantárgyakról szóló alfejezetemben. Az alábbi ismeretek közül kijelenthető, hogy az oktatása sikeres volt a Magyar állam szervezetrendszere, működése és történetekre vonatkozó ismereteknek. Azonban a legjobban oktatott tudás a válaszadók alapján a Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek voltak. A válaszoknál a 6-os skáláról 4-esnél rosszabbat egy válaszadó sem választott.

Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek

41 válasz

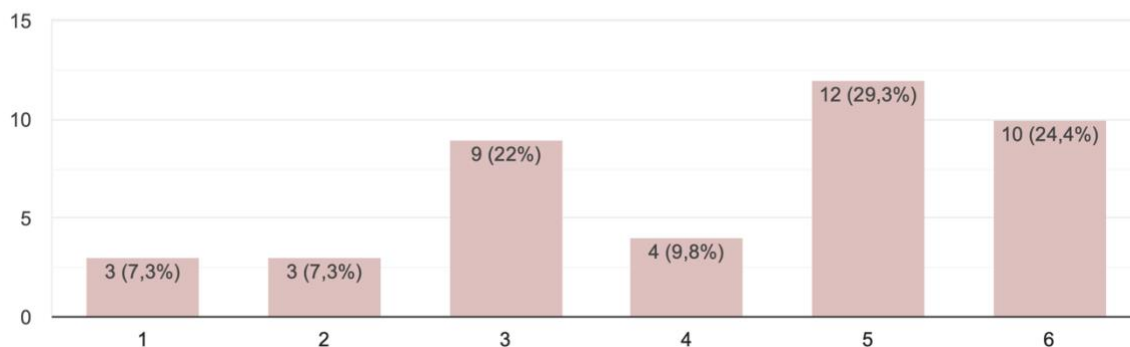

4. ábra: Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek (saját szerkesztés)

Ami a szükséges ismeretek illeti, elmondható a válaszok alapján, hogy minden tudásra szükség van a közigazgatásban. A válaszok viszont itt már sokkal jobban megoszlottak. Több válasz is 3-as vagy az alatti volt. A legmegosztottabb a Nemzetközi jogi ismeretek, nemzetközi kapcsolatok és az Európai Unióról szóló ismeretek voltak. Itt már 15 hallgató úgy válaszolt, hogy inkább nincs rá szükség a közigazgatásban.

Nemzetközi jogi ismeretek, nemzetközi kapcsolatok és az Európai Unióról szóló ismeretek

41 válasz

5. ábra: Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek (saját szerkesztés)

5.3.3. Képességek

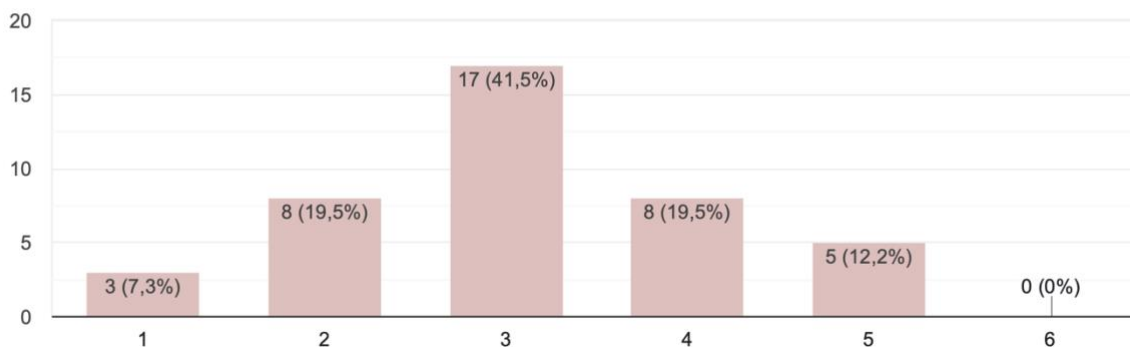
Ebben a szakaszban az általam felsorolt képességek a következők voltak:

1. Tervezés és stratégia alkotás
2. Hatáselemzés és statisztika
3. Önálló döntéshozatal és döntéshozatal támogatása
4. Digitális és infokommunikációs technikák használata

A kapott válaszok azt mutatják, hogy általánosságban sikerült az alábbi képességeket a képzésnek átadnia, azonban nem teljesen sikeresen. A legtöbben ezeknél a kérdéseknél 4-essel vagy 3-assal válaszoltak. A végzett hallgatók szerint a Statisztikai és hatáselemzői képességeket a képzésnek inkább nem sikerült átadnia. A válaszok több mint fele 3-as vagy az alatti.

Hatáselemzés és statisztika

41 válasz

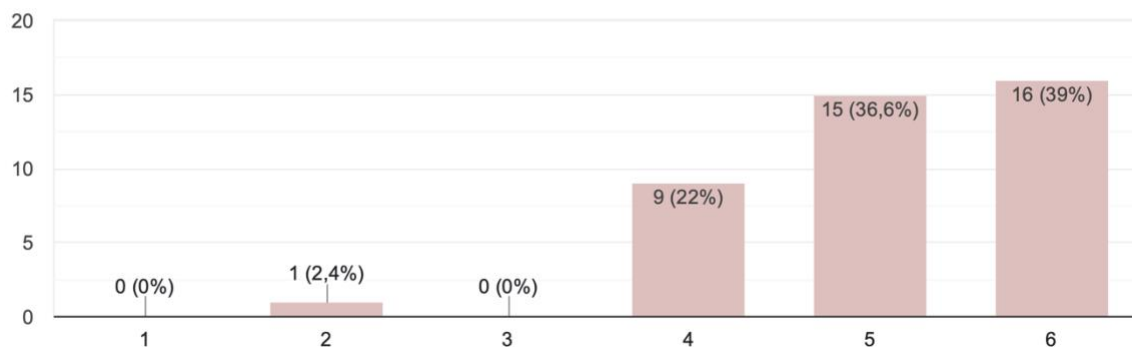

6. ábra: Hatáselemzés és statisztika (saját szerkesztés)

Viszont amikor már arra kérdeztem rá, hogy ezekre a képességekre mennyire van szükség a közigazgatásban a válaszok egyértelműen azt mutatták, hogy szükség van rájuk és valamelyükre komolyabb mértékben is. Ez a különbség arra mutat rá ahogy korábban is írtam, hogy a képzés tolódik az elméleti ismeretek irányába és a gyakorlati képességek oktatásra fejlesztésre szorul. A válasz adók szerint a Digitális és infokommunikációs technikák használatának képességére van a legnagyobb szükség. Ez azért is külön érdekes mivel korábbi elemzés során, amikor a jogszabályt és a tantervet vizsgáltam pont arra a következtetésre jutottam, hogy a digitális tárgyak oktatását át kell gondolni és kisebb hangsúlyt kell helyezni rájuk. Azonban most a hallgatók véleménye azt fejezte ki, hogy át kell gondolni ezen tárgyak oktatását, de nagyobb hangsúlyt kell fektetni rájuk.

Digitális és infokommunikációs technikák használata

41 válasz

7. ábra: Digitális és infokommunikációs technikák használata (saját szerkesztés)

5.3.4 Attitűd

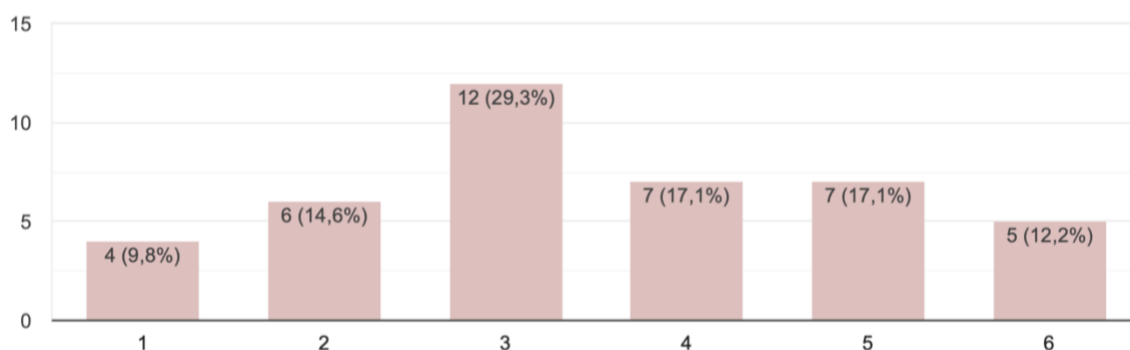
Az általam felsorolt attitűdök a következő szakaszban a következők voltak:

1. Felelősségtudat
2. Átfogó gondolkodás és szemléletmód
3. Nyitottság az újdonságra és fogékonyság
4. Elhivatottság és lojalitás a közszolgálat iránt
5. Maximalizmus

Alapvetően a képzésnek sikerült a hallgatókat az alábbi attitűdökre nevelnie, de itt sem voltak annyira egyöntetűek a válaszok mint az elméleti tudás vizsgálata során. A Felelősségtudat és az Átfogó gondolkodás és szemléletmód a két legsikeresebben nevelt attitűd. Érdekes továbbá, hogy a lojalitás kérdésében a legtöbb válasz 3-as volt (13). A válaszok alapján az is kijelenthető, hogy a tökéletességre való törekvésre (Maximalizmus) inkább nem sikerült a képzésnek a hallgatókat nevelnie.

Maximalizmus

41 válasz

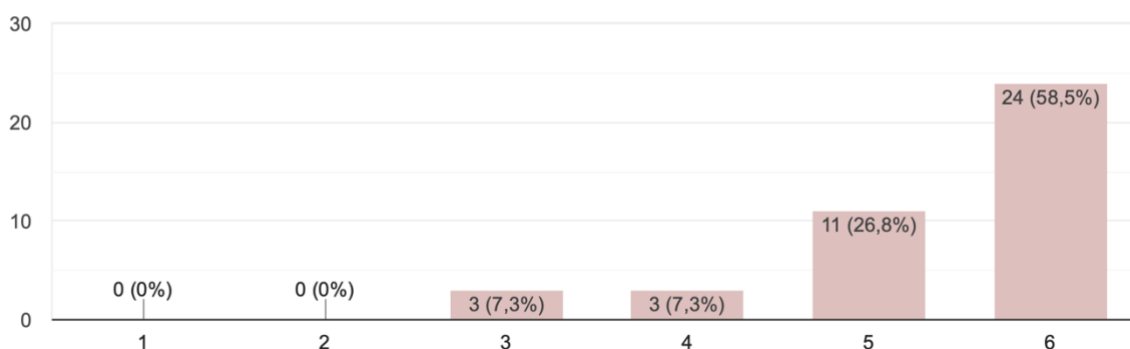

8. ábra: Maximalizmus (saját szerkesztés)

A szükséges attitűdök kérdésköre kapcsán hasonló tapasztalható meg, mint a képességek vizsgálatakor. A válaszok egyértelműen azt mutatják, hogy mindegyik attitűdre szükség van a közigazgatásban. A válaszok alapján a legnagyobb szükség a Felelősségtudatra van. A korábbi válaszok azt mutatták, hogy azt is sikerült a legjobban átadnia a képzésnek.

Felelősségtudat

41 válasz

9. ábra: Felelősségtudat (saját szerkesztés)

5.4. Következtetések

A kérdőív nem reprezentatív, de a válaszadók tapasztalatai alapján a képzés alapvetően eléri a célját. Mind a tudás, mind a képesség, mind az attitűd terén olyan válaszokat kaptam, hogy a felsoroltakat sikerült a képzésnek átadnia és szükség is van rájuk a közigazgatásban. Pár esetben lehetett felfedezni, hogy valamit inkább nem sikerült oktatnia a képzésnek. Azonban a válaszokat alapul véve összeségben kijelenthető, hogy *az államtudományi képzés a hallgatók véleménye alapján összhangban van a közigazgatással. Az első hipotézisemet így elfogadom.* A kérdőív azonban sok esetben kiemelte a képzés hiányosságait és a fejlesztendő területeit. Az első ilyen a gyakorlati képességek oktatása. Korábbi fejezetekben kiderült, hogy a képzés már-

már majdnem elmélet orientált, a gyakorlati képességek oktatása a háttérbe szorul. Több válaszadó is hosszasan kifejtette véleményét ezzel kapcsolatban. Szerintük sok esetben még ha a cél is egy gyakorlati képesség oktatása, az oktatók a gyakorlat során is pusztán 'frontális oktatást' tart, az órákon előkerülő feladatok nem relevánsak a tárggyal kapcsolatban. Összeségében szerintük nem felelnek meg a mai kor igényeinek.

Pár vélemény szerint a képzés során több olyan tárgy is jobban súlykolva van, amire nem kellene akkora hangsúlyt fektetni, vagy alapvetően nem is lenne szükség. Ezeket mellett a képzést jobban meg kéne ismertetni a közigazgatással. Valaki konkrétan kiemelte, hogy sokszor magyarázkodnia kell, hogy pontosan mi is a dr. a neve előtt, ugyanis nincsenek teljesen tisztában a képzéssel.

5.5. Az államtudományi osztatlan szak, mint közigazgatási vezetőképzés

Ebben az alfejezetben a mélyinterjúkat és azoknak eredményeit mutatom be. A kutatás során öt mélyinterjút sikerült készíteni öt olyan végzett államtudományi szakos hallgatóval, akik azóta vezető beosztásban dolgoznak a közigazgatásban. Az interjú alanyok közül kettő osztályvezető minisztériumban, kettő titkársági osztályvezető minisztériumban, egy pedig osztályvezető a Miniszterelnökség egyik háttérintézményében.

Az interjúkat három részre osztottam. Az első részben arra voltam kíváncsi, hogy milyen utat jártak be a képzés befejezése és a jelenlegi pozíciójuk között. Ezáltal öt különböző karrier utat ismerhettem meg. Fontos kiemelni, hogy interjúalanyaim mind az államtudományi képzés első két évfolyamáról kerültek ki. Ezek után következett az interjú szakmaibb része. A második részben vizsgáltuk három kérdésen keresztül, hogy tapasztalatuk szerint a képzés milyen tudást, képességeket és attitűd ad át a hallgatóknak. A három kérdés a következő volt:

- *Milyen tudást és ismereteket oktat az államtudományi képzés?*
- *Milyen képességeket tanít az államtudományi képzés?*
- *Milyen attitűdre nevel az államtudományi képzés?*

Az interjú harmadik részében pedig arra kerestük a választ, hogy felkészíti-e a hallgatókat az államtudományi osztatlan szak a közigazgatási vezetői karrierre. A kérdés megválaszolásához végigmentünk azon, hogy milyen alap vezetői feladatok vannak a közigazgatásban, hogy tapasztalatuk szerint milyen tudással, képességekkel és attitűddel kell rendelkeznie egy vezetőnek a közigazgatásban. Ezek után tudtuk pontosan megválaszolni, hogy megállja-e a helyét az államtudományi osztatlan szak, mint közigazgatási vezetői képzés. Külön kitértünk rá, hogy ha amennyiben nem, őket mi volt az ami felkészítette erre a feladatukra.

A kérdések a következők voltak:

- *Mik az alapvető vezetői feladatok a közigazgatásban?*
- *Milyen tudással, készségekkel és attitűddel kell rendelkeznie egy vezetőnek a közigazgatásban?*
- *Az államtudományi képzés felkészít az állami vezetői karrierre?*

A továbbiakban az előbb leírtak szerint elemezzük ki az interjúkat és a kapott eredményeket.

5.5.1 Karrierutak az államtudományi képzés után

Az interjú alanyok nagyrészt ismeretség alapján kerültek be először a közigazgatás világába. Külön kiemelték, hogy a karriertámogatásra szánt platformok a gyakorlatban számukra nem működtek. Pedig egyik alany tapasztalatai szerint pont mindig hiány van jó emberekből, így a kereslet kínálat nem tud találkozni. A közigazgatás sok esetben még nem ismeri meg ezt a képzést, nem tudják pontosan meghatározni a végzett hallgatók képességét, ezért tapasztalatok hiányában nehéz elhelyezkedni a diploma után. Volt, aki azt is kiemelte, hogy a karrierkezdésnél hiányolta az egyetemi szerepvállalást. Nem lettek megfelelő irányba terelve, nem voltak lehetőségek felkínálva. Így sikerült aztán ismeretségek alapján gyakornoki vagy referensi pozíciókat betölteni. Tehát egyik interjúalany se került rögtön az egyetemről vezetői pozícióba.

5.5.2. Tudás, ismeretek

Az interjú alanyok mind kiemelték, hogy érezhető a képzésen a generalista jelleg. Ezt úgy lehet a legjobban megfogalmazni, hogy sok ismeretből kaptak egy keveset, azonban mélységében egyikben sem merültek el. Egy olyan átfogó tudást sajátíthattak el, amely alapján mindig tudják majd, hogy mikor mihez kell „nyúlni”. Amiben különleges a képzés, hogy behatóan átadja a közigazgatás teljes szervezetrendszerét. Az egészen biztosan előnyt jelent az államtudományok doktorainak, hogy a közigazgatáson belül mindig tudni fogják, pontosan milyen szinten, milyen szervezetnél helyezkednek el. Ezen felül teljes képet kaptak a magyar állam közjogi berendezkedéséről. Többen kiemelték a jogi és gazdasági ismereteket, amelyek erősebbnek mondhatóak a többi ismeretekhez képest. A jogi ismeretek között is kiemelkedő az alanyok szerint a polgárjogi ismeretek. A gazdasági ismeretek kapcsán érdekes, hogy az interjúalany, aki hasonló területen dolgozik és elszámolásokkal foglalkozik pont az jegyezte meg, hogy a gazdasági ismeretek nem lettek kellően átadva.

Arra a kérdésre válaszolva, hogy milyen tudásra és ismeretekre van szüksége a közigazgatásban egy vezetőnek a következőket válaszolták: A generalista tudás mindenféleképpen fontos egy vezető számára.

5.5.3. Képességek

Ami a képességeket illeti az egyik interjúalany kiemelt egy érdekességet. Fontos megkülönböztetni, hogy a képzés mit szeretne tanítani illetve, hogy a képzés az oktatáson felül mit ad. Több interjúban is kiderült, hogy a képzés attól függetlenül, hogy ilyet nem tanít egyfajta teherbírási képességgel ruházta fel őket. Ezen felül kiemelték még, hogy adott egyfajta lényeglátási képességet. Ezen felül nyilván céljaként tekinti a képzés a gyakorlati tudás tanítását, azonban ez az alanyok szerint nem feltétlenül valósult meg. Azon felül, hogy bizonyos tárgyak hasznosnak minősültek nem kaptak kellő hangsúlyt bizonyos vezetői képességek. A probléma megoldási képességeket oktatja a képzés, de fejlődni kell a konfliktuskezelés terén. Nagyon fontos megtanulni a képzés alatt, hogy hogyan tudjuk megfelelően kezelni beosztottjainkat, tudjuk menedzselni őket. Ez különösen fontos, hiszen legfontosabb vezetői feladatoknak a humán erőforrás menedzselését és a feladatok kiszervezését említették. Tehát szerintük nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a gyakorlati oktatásra, ehhez hozzátartozik az is, hogy jobban kell figyelni arra is, hogy pontosan mire lehet szükség a közigazgatásban és az oktatást ahhoz igazítani. Ugyanis amikor arról kérdeztem őket, hogy milyen képességekre van szükség a közigazgatásban sokszor eltérő eredményeket kaptunk az előbb említettekhez képest. Fontosak az alapvető szóbeli és írásbeli kommunikációs képességek is.

5.5.4. Attitűd és felelősség

A nevelt attitűdök terén többen is kiemelték a lojalitást, azzal a kikötéssel, hogy itt nem politikai lojalitásról van szó, hanem elhivatottságra a közszolgálat után. Az interjúalanyok azt említették, hogy az évfolyamuk és saját közösségük nagyon ambiciózusan kerültek ki a képzésről és konkrét víziójuk volt azzal kapcsolatban, hogy mit szeretnének elérni. Egyik alany szerint itt érdemes kiemelni azt is, hogy az attitűd változhat évfolyamoknál és generációknál. Ezért fontos, hogy a képzés tudjon alkalmazkodni az adott korosztályhoz és a generációs váltásokhoz.

5.6. Következtetések

Az interjúk alapján elsősorban kijelenthető, hogy a képzés eléri alapvetően a célját. Mind a tudás, mind a képesség, mind az attitűd terén olyan válaszokat kaptam, amelyek nagyban megegyeznek a jogszabályban leírtakkal. Azonban ha még van is átfedés a jogszabályi elemzés és a válaszok között, az interjúk sok esetben kiemelték a képzés hiányosságait és a fejlesztendő területeit.

Az első, ami felmerült a válaszok alapján, hogy a képzés hivatott gyakorlatias lenni, azonban ennek a kivitelezése nem mindig a legmegfelelőbb. Előkerült, hogy jobban vizsgálni kéne pontosan milyen feladatok vannak a közigazgatásban. Jobban fel kell venni a kapcsolatot a közigazgatással egyrészt, hogy a képzés reputációját növeljük másrészt, hogy valóban olyan képességeket tanítsanak, olyan ismereteket oktassanak, amelyekre szükség van a közigazgatásban. Ez lehet akár az is, hogy megismerjük pontosan milyen iktatórendszereket használnak a közigazgatás mely területén, és azoknak használatát oktatjuk.

A gyakorlatról még további vélemények is előkerültek. Szükség lenne több olyan tantárgyra, amely vezetői képességeket tanít. Ilyenek lehetnek az írásbeli kommunikáción túl a konfliktus kezelés, időbeosztás, a feladat leosztás megtanulása. Felmerülhet az a kérdés is, hogy mennyire lehet oktatni egyáltalán ezeket a képességeket. Nyilván ezeknek nagyrésztét tapasztalattal szerzi az ember. Annak érdekében, hogy közelebb hozzák a közigazgatást a gyakorlati oktatáshoz meglehetne hívni minisztériumi dolgozókat, hogy elmagyarázzák milyen feladatokra lehet várni, mivel foglalkozik a tárcájuk.

A további eredmények ismertetése előtt fontos leszögezni, hogy az interjúk alanyai az első két végzett évfolyam hallgatói voltak. Azóta fordulhatott már más irányba a képzés és változhattak bizonyos tantárgyak. Valamelyikük számára ez külön vonzó volt a jelentkezésnél, hogy az első évfolyam hallgatója lehet, ezzel utat törve a jövő államtudományi doktorainak.

Összeségében elmondható, hogy az interjúk alapján a képzés eléri az alapvető céljait. Egy átfogó tudást kap az ember az 5 év alatt. Mindenhez egy kicsit értenek a végzett hallgatók, ez külön hasznos a vezetői karrier során, hiszen átfogóan kell látnia a közigazgatást és az elé kerülő problémákat. A legjobb közigazgatási tudást adja ma a magyar felsőoktatás palettáján és ez jelenleg a legjobb képzés arra ha valaki vezető szeretne lenni a jövőben a közigazgatásban.

Azonban minden interjúalany egyformán válaszolt arra, hogy a képzés felkészít-e.

Az államtudományi osztatlan szak önmagában nem készít fel a közigazgatási vezetői karrierre. Ezek alapján második hipotézisemet *elutasítom*. A képzés egy nagyon jó elméleti alapot ad, azonban a gyakorlati oktatást jobban fejleszteni kell még. Természetesen valamit nem is lehet oktatni, csak tapasztalati úton lehet megtanulni. Ezért nagyon fontos a szakmai gyakorlat, akár munkatapasztalat, vagy az öt év alatt valamilyen másmilyen közösségi tevékenység. Ezek alatt a főleg a szakkollégiumokra és a hallgatói érdekképviselőre gondolok. Az interjú alanyaim közül mindenki részt vett a kettő közül valamelyiknek a működésében. Elmondásuk szerint ez volt, ami igazán felkészítette őket. Véleményem szerint a nevelt és elhivatottságnak, a képzés által oktatott elméleti ismereteknek az egyéb közösségi tevékenységeknek és természetesen alázatos munkájuknak köszönhetően jutottak el ilyen pozíciókig.

6. Dolgozat összegzése

A tudományos munka tárgya az államtudományi osztatlan mesterképzés volt. A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy az államtudományi képzés során megszerzett elméleti és gyakorlati ismeretek milyen mértékben járulnak hozzá a későbbi közigazgatási karrierhez, különös tekintettel a vezetői szerepekre. A dolgozat elején külön fejezetben foglalkoztam az államtudomány fogalmának meghatározásával. Megvizsgáltam a tudományág kapcsolatát más tudományágakkal.

A kutatás további részében górcső alá vettem a képzés célját és a kimeneti és képzési követelményeket. Ezen felül foglalkoztam a képzés szakmai jellemzőivel és tantervével is, külön figyelmet szentelve az oktatott tantárgyakra és csoportosításukra.

A kutatás gyakorlati részében kérdőívek és interjúk segítségével gyűjtöttem adatokat az államtudományi végzettségűek tapasztalatairól, karrierútjáról, különös tekintettel arra, hogy a képzés során megszerzett tudás hogyan segítette őket a közigazgatásban, különösen vezetői pozíciók betöltésében.

Kutatásomhoz végül két hipotézist fogalmaztam meg:

- 1. Az államtudományi képzés a végzett hallgatók tapasztalatai alapján összhangban van a közigazgatás követelményeivel.*
- 2. Az államtudományi képzés felkészít a közigazgatási vezetői karrierre.*

A kutatás eredményei alapján több mindent ki lehet jelenteni a képzéssel kapcsolatban. Az államtudományi képzés alapvetően eléri célját. A meghatározott szakmai kompetenciákra épül a tantervi háló és sikerül az öt év alatt az ismereteket is megfelelően átadni. A képzés valóban összhangban van a közigazgatással. Az itt oktatott ismeretek, képességek, attitűdök szükségesek a későbbi közigazgatási munkavégzés során.

A képzés egyik fő célja a közigazgatási vezetőképzés. Azonban a képzés önmagában nem készít fel a vezetői karrierre. A kutatás során a képzés több hiányosságát és fejlesztendő területeit is sikerült realizálni.

Habár a képzés a jogszabály szerint kiegyensúlyozott, több szempontból is kiderült, hogy az elméleti oktatás sokkal hangsúlyosabb, mint a gyakorlati képességek tanítása. A tanóránál, az év végi követelményeknél, a tantárgyak vizsgálata során és a kérdőíves felmérés során is kiderült, hogy a gyakorlati oktatásra nagyobb hangsúlyt kell fektetni. A tantárgyak súlyozását is érdemes lenne átgondolni a jövőben, hogy jobban kapcsolódjon a kormányrendeletben megszabottakhoz és a közigazgatáshoz is. Első hipotézisemet ezek alapján elfogadtam, a második hipotézisemet pedig elutasítottam.

Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

1. CS KISS Lajos: Államtudomány vs. államellenes jogtudomány *Jog-Állam-Politika*, 2022., 2. Különszám.
2. CSERNY Ákos (2011): Közhivatalnokok képzése a Nemzeti Közszerológati Egyetemen *Magyar Közigazgatás* 2011/3.
3. KAISER Tamás (2016): Az államkutatások helye a társadalomtudományok rendszerében *Államtudományi műhelytanulmányok* 2016/1.
4. KIS Norbert (2011): A megújuló közszerológati szakemberképzés kihívásai és lehetőségei *Magyar Közigazgatás* 2011/3.
5. KOI Gyula (2014): *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése*. Budapest, Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó Zrt.
6. LOVÁSZ János(1948): A közigazgatástudomány és a közigazgatástudományi intézetek *Városi Szemle*, 34. évf., 5-6. szám.
7. MAGYARY Zoltán (1942): *A magyar közigazgatás* Budapest, Királyi magyar egyetemi nyomda.
8. MÁTHÉ Gábor (1997): *Államigazgatási Főiskola. 1977-1977* Budapest Unió Kiadó.
9. VASTAG Gyula (2016): Államtudomány: „what is that?”. *Államtudományi műhelytanulmányok*, 2016/15.
10. VASTAG Gyula (2022): Érdek és történelem - BME és Corvinus újra együtt? In: KOLTAY, GELLÉR (szerk.) *Jó kormányzás és büntetőjog*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó .

Felhasznált jogszabályok és egyéb dokumentumok

Törvények

2011. évi XXXVI. törvény a Nemzeti Közszerológati Egyetem létesítéséről

2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról

Kormányrendeletek

534/2023. (XII. 5.) Korm. rendelet az államtudományi képzési terület képzéseiről

Miniszteri rendeletek

65/2021. (XII. 29.) ITM rendelet a felsőoktatásban szereshető képesítések jegyzékéről és az új képesítések létesítéséről

Kormányhatározatok

1278/2010. (XII. 15.) Korm. határozat a Nemzeti Közszerolgalati Egyetem létrehozásáról

Egyéb dokumentumok

A 2012-es általános felvételi eljárás – gyorsjelentés,
https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/jelentkezo_es_felvettek/2012a_felvetek_gyorsjelentesi

A felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések 2024/25-ös tanévtől alkalmazandó képzési és kimeneti követelményei,
<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/d/dd/dd8/dd8943e58cb6bb4ad545f0919af0ed16afe415e.pdf> (2024.10.19)

Államtudományi osztatlan mesterképzés (2023) egyszerűsített mintatanterve, https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/ÁN_ATMA_2023_összevont%20tanterv_202307.pdf (2024.10.19)

Államtudományi osztatlan mesterképzés (2023) egyszerűsített mintatanterve, https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/ÁN_ATMA_2023_összevont%20tanterv_202307.pdf (2024.10.19)

Államtudományi osztatlan szak, <https://antk.uni-nke.hu/oktatas/osztatlan-mesterkepzes/allamtudomanyi-osztatlan-szak> (2024.10.19)

Hatályos képzési és kimeneti követelmények, <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/ÁTMA%20KKK%20-%2020230829.pdf> (2024.10.19)

Jelentkezők és jelentkezések adatai,
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiaOGZlNDY3OTYtMzQ4OC00ZGQxLWExOTUtdmMmZiYzAxZjg2IiwidCI6Ijg3NTQzNjFiLWE0OWEtNDg5NC1iYzc1LWRIYTQ2YTI1MzZjMiIsImMiOjI9> (2024.10.19)

Magyar Közlöny, 1977. január-július (1-56. szám) | Arcanum Digitális Tudománytár

T/5050. számú törvényjavaslat, <https://www.parlament.hu/irom40/05050/05050.pdf> (2024.10.19)

Tájékoztató záróvizsga követelményekről (2023/2024), <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/Államtudományi%20MA.pdf> (2024.10.19)

Tanóra-, kredit- és vizsgaterv, államtudományi osztatlan mesterképzési szak, érvényes 2023/2024-es tanévtől felmenő rendszerben, <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/ÁTMA%20-%201.%20sz.%20mell.%20-%20tantervi%20háló%20-%2020231201.pdf> (2024.10.19)

temNo=5. (2022.09.29)

Törzsadatok – Meghirdethető képzések (18987),

<https://firgraf.oh.gov.hu/torzsadat/rekord/meghirdethetokepzes/18987> (2024.10.19)

Törzsadatok, <https://firgraf.oh.gov.hu/prg/torzsadat.php?tabla=kepzeselem&idmezo=kepzeselamid&id=39>. (2022.09.29)

Egyéb források

„Csak a közzolgálati egyetemen lesz államtudományi képzés”,

https://index.hu/belfold/2015/06/10/nemzeti_kozszolgalmati_egyetem_allamtudomanyi_es_kozigazgalmati_kepzes_allamtudomany_miniszterelnokseg/ (2024.10.19)

„Izzadhat Pálffy, Csiszár és Kumin: jön a külügyi diplomadiktátum”,

https://hvg.hu/itthon/20170830_Izzadhat_Palffy_Csiszar_es_Kumin_a_kulugyben_eloirjak_honnan_kell_a_diploma (2024.10.19)

Államtudományok, <http://www.kislexikon.hu/allamtudomanyok.html> (2024.10.19)

Bemutatkozás, <https://antk.uni-nke.hu/karunk/bemutatkozas> (2024.10.19)

Népszabadság, 1978. július (36. évfolyam, 153-178. szám) | Arcanum Digitális Tudománytár,

https://adt.arcanum.com/hu/view/Nepszabadsag_1978_07/?pg=212&layout=s. (2022.09.28)

Mellékletek

Ábrák és táblázatok jegyzéke

1. ábra: Az államtudományi osztatlan szakra jelentkezők és felvettek száma az éves általános felvételi eljárás során (saját szerkesztés, forrás: Felvi.hu)
2. ábra: Az államtudományi osztatlan szak ponthatára az éves általános felvételi eljárások során (saját szerkesztés, forrás: Felvi.hu)
3. ábra: A záróvizsga 5 db szóbeli ismeretköre (saját szerkesztés)
4. ábra: Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek (saját szerkesztés)
5. ábra: Közjogi, közigazgatás tani és közigazgatási jogi ismeretek (saját szerkesztés)
6. ábra: Hatáselemzés és statisztika (saját szerkesztés)
7. ábra: Digitális és infokommunikációs technikák használata (saját szerkesztés)
8. ábra: Maximalizmus (saját szerkesztés)
9. ábra: Felelősségtudat (saját szerkesztés)

1. táblázat: Elméleti és gyakorlati órák megoszlása (saját szerkesztés)
2. táblázat: Vizsgakövetelmények megoszlása (saját szerkesztés)
3. táblázat: Állam történeti fejlődései modul (saját szerkesztés)
4. táblázat: Alapvető közjogi és az állam szervezetének ismeretei (saját szerkesztés)
5. táblázat: Átfogó gazdasági ismeretek, állam gazdasági összefüggései (saját szerkesztés)
6. táblázat: Digitális technológiák és ismeretek – Infokommunikációs technikák (saját szerkesztés)
7. táblázat: Állam működési mechanizmusai, politikai és társadalmi összefüggései (saját szerkesztés)
8. táblázat: Alapvető közigazgatási és közigazgatásjogi ismeretek (saját szerkesztés)
9. táblázat: Nemzetközi modellek és kapcsolatok ismerete (saját szerkesztés)
10. táblázat: Államot érintő magánjogi összefüggések és ismeretek
11. táblázat: Közszolgálati életpályák, jogszabályok és a humán erőforrás-gazdálkodás összefüggései (saját szerkesztés)